

Освіта і суспільство

2023'1-2(58-59)

Виходить за підтримки
Національної академії
педагогічних наук України

Всеукраїнська газета.
Інформаційне,
науково-популярне,
публіцистичне видання

Засновано у 2018 році

№ 1-2 (58-59), січень-лютий 2023

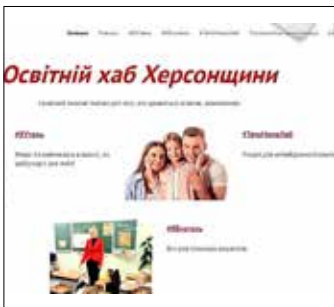
Події

**Конструктивні зустрічі
управлінців і науковців
з освітянами Закарпаття**

С. 6

Соціум

**Післядипломна
педагогічна освіта
Херсонщини**

С. 10-11

Меморіал

**ВІЩЕ СЛОВО
ДМИТРА ПАВЛИЧКА**

С. 18-19

«Лютий. Рік незламності»

Звернення Президента України Володимира Зеленського 24 лютого 2023 року

**Великий народе
великої України!**

Рік тому в цей день із цього ж місця близько сьомої ранку я звернувся до вас із короткою заявою, тривалістю всього 67 секунд. У ній пролунали дві найголовніші й тоді, і зараз речі. Те, що Росія почала проти нас повномасштабну війну. І те, що ми сильні. Ми готові до всього. Ми всіх перемаємо. Бо ми – це Україна!

Так розпочалося 24 лютого 2022 року. Найдовший день нашого життя. Найважчий день нашої новітньої історії. Ми прокинулися рано й відтоді не засинаємо.

У когось був страх, у когось – шок, хтось не знав, що сказати, але всі відчували, що робити. На дорогах з'явилися затори, але багато хто їхав по зброю. З'являлися черги. Хтось стояв на кордонах, але багато хто – до військкоматів і ТрО.

Ми не підняли білий прапор, а стали боронити синьо-жовтий. Не злякалися, не зламалися, не здалися. Символом

цього стали прикордонники зі Зміїного й маршрут, за яким вони відправили «руській воєнний корабль».

Наша віра зміцніла. Зміцнів наш дух. Ми вистояли в перший день повномасштабної війни. Ми не знали, що буде завтра, але точно зрозуміли: за кожне завтра треба битися!

І ми бились. І вигризли кожну добу. І ми вистояли в другий день. А далі – в третій. Три доби, які нам відводили на життя. Погрожували, що за 72 години нас не існуватиме. Але ми вистояли в четвертий день. А

потім у п'ятий. А сьогодні стоїмо рівно один рік. І досі знаємо: за кожне завтра треба битися!

Я дякую всім, завдяки кому триває наш опір. Це всі наші захисники та захисниці. Збройні Сили України. Сухопутні війська, наша піхота й танкісти. Повітряні та Військово-Морські сили. Артилерія, ППО, десантники, розвідники, прикордонники. ССО, СБУ, Нацгвардія, поліція, ТрО – усі наші сили безпеки й оборони. Завдяки вам стоїть Україна.

Продовження на с. 4

«Педагогічна еліта України: ціннісні орієнтири»

«Педагогічна еліта України: ціннісні орієнтири»

Фото пресслужби МОН України. Про Форум читайте на с. 3.

МІСІЯ

Уперше побував у Римі як Предстоятель Православної Церкви України. Був з важливою місією: у складі делегації Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій ми вирушили до Ватикану свідчити правду про війну в Україні, про наш унікальний український народ, про наших новітніх героїв.

Наша делегація ВРЦіРО за ці кілька днів мала багато зустрічей у Ватикані, під час яких звучала Україна. Звучала правдою, словами, болем, молитвою та проханнями – про справедливий мир, про перемогу над брехнею і злом, про допомогу. А ще звучала вдячністю – за небайдужість, за співпереживання, за прихисток вимушених біженців, за гуманітарну допомогу українцям, яка вже надійшла та продовжує надходити зокрема й від католиків зі всього світу.

Особливо важливою для мене стала зустріч з Папою Римським Франциском. Його Святість високо відзначив нашу єдність в унікальному міжконфесійному об'єднанні – Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій. Він провів влучну аналогію з багатьма дітьми, які живуть окремо, але зібралися разом, коли захворіла їхня матір. Дійсно, всі ми різні, і кожен з нас зберігає й цінує свою традицію та ідентичність. Але наша

Мати – Україна, і нас єднає любов до правди, бажання виконати заповіді Божі та служити своїй громаді, служити Україні. Тому в ці важкі часи ми єдині, щоб бути сильними.

Ми звернулися до Його Святості з ініціативою закликати християн світу до посту і молитви про перемогу правди і справедливий мир для України 24 лютого – в день, коли рік тому розпочалася велика агресія проти нашої країни. Адже ми віримо, що духовна сила любові та співстраждання, сила Божого милосердя здатна творити чудеса, здатна зупинити поширення зла. Тому ми просимо всіх християн та всіх людей доброї волі – бути з Україною, з нашим народом, який переживає трагедію війни, яку росія принесла на нашу землю.

На згадку про Україну ми передали Папі Римському символічні

подарунки, серед яких була і скульптурна металева копія «Великого бурштинового серця України». Унікальний за розміром бурштиновий камінь у формі зраненого серця був знайдений на півночі України. На момент вторгнення росіян він зберігався в Бучі. Під час окупації «бурштинове серце» було закопане в землю і так врятоване від викрадення. Тож нехай цей скульптурний образ поранили українських сердець, який нагадує про трагедію геноциду, вчиненого російськими окупантами в Бучі та в інших місцях України, надихає на подальшу працю задля зцілення, задля утвердження правди та протистояння злу. А також – свідчить про те, що ми, українці, прагнемо миру і правди усім серцем!

Митрополит ЄПИФАНІЙ,
Фейсбук

Закінчення. Початок на с. 1

16 лютого відбувся міжнародний форум «Педагогічна еліта України: ціннісні орієнтири».

Організатори заходу – Міністерство освіти і науки України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Національна академія педагогічних наук України та Міжнародна асоціація ректорів педагогічних університетів Європи. Вітання учасникам форуму передав Президент України **Володимир Зеленський**, який відмітив роль та значення вищої освіти, зокрема педагогічної, у розвитку українського суспільства.

Йшлося про необхідність консолідації зусиль українського суспільства та міжнародних партнерів задля удосконалення професійної майстерності

«НООСФЕРА» прибула до «ВЕРНАДСЬКОГО»

Український науково-дослідний криголам «Ноосфера» дістався антарктичної станції

«Академік Вернадський». Судно стало на якорі неподалік нашого острова Галіндез 27 січня 2023 року.

«Для нас прихід «Ноосфери» – це дуже радісна подія, адже це можливість нарешті побачитися зі своїми колегами та співвітчизниками після десяти місяців зимівлі, а також отримати гостинці з дому. А ще – початок дуже відповідальної роботи – великого ремонту на нашій улюбленій станції», – зауважив **Юрій Отруба**, керівник 27-ї УАЕ.

«Ноосфера» доправила до станції вантажі та команду українських технічних фахівців. У найближчі кілька місяців вони мають провести невідкладні роботи з модернізації «Вернадського», потрібні для успішної зимівлі наступної, 28-ї УАЕ. Зокрема йдеться про заміну системи опалення та роботи

з заземлення дизельної і головної будівлі станції.

Передбачено, що після розвантаження судно вирушить до чилійського порту Пунта-Аренас для майбутнього забезпечення перезимки річних експедицій на «Вернадському».

Нагадуємо, що в другий антарктичний сезон «Ноосфера» вирушила з порту Кейптауна (ПАР) наприкінці грудня 2022 року. Спершу судно доправило вантажі та команду полярників на польську антарктичну станцію «Арцтовський», яка знаходиться на о. Кінг Джордж.

Юрій ШЕРЕМЕТА,
за матеріалами
mon.gov.ua

Міжнародний форум «Педагогічна еліта України: ціннісні орієнтири»

педагогічної еліти, напрацювання стратегій неперервної освіти та професійного розвитку, формування якості й безпеки освітнього простору у нових умовах життя. Проведення заходу зумовили соціальні запити модернізації педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки, що передбачають фахівця нової формації – морально зрілого, з усвідомленням національної ідентичності, здатного працювати на деокупованих територіях з дітьми, які певний час перебували під впливом російської пропаганди.

Міністр освіти і науки України **Сергій Шкарлет** нагадав про кроки, здійснені у сфері вищої освіти зі створення наукових хабів, співпраці стейкхолдерів у галузі вищої освіти та подякував освітянам за стійкість під час війни.

Президент НАПН України

Василь Кремень наголосив на інноваційності сучасного етапу розвитку українського суспільства і значенні освіти у розвитку особистості.

В. о. ректора Українського державного університету імені Михайла Драгоманова **Віктор Андрущенко** вітав присутніх, наголосивши на значенні педагогічної освіти, єднанні зусиль міжнародної педагогічної спільноти, в тому числі й під час опору агресору.

Під час панелі «Педагогічна освіта впродовж життя» було представлено виступи провідних українських учених, дотичних до цієї проблематики. Зокрема, з доповіддю «Підготовка вчителя: доміанти розвитку сучасної педагогічної освіти» виступила директор Інституту педагогічної

освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України **Лариса Лук'янова**.

У панелі «STEM-освіта – High-Tech технопарк, SMART-університет» взяв участь президент Національного центру Мала академія наук **Станіслав Довгий**.

Здобувачі вищої освіти прогнозують майбутнє

Ми живемо у складний і динамічний час інформаційно-мережної економіки, що, спираючись на інформаційно-мережні ресурси, не лише швидко змінюється сама, але й здійснює вплив на розвиток суспільства в цілому. Глобальний інформаційно-комунікаційний простір перенасичений інформацією, тому події світового значення, що змінюють або погрожують змінити розвиток цивілізації, залишаються інколи поза увагою широкої світової спільноти.

Одна з таких подій відбулася в січні 2022 року. Ця подія за значенням стоїть в одному ряду з визначними подіями світової цивілізації, які змінили історичний розвиток людства в цілому і життя кожної людини зокрема – дивин у внутрішнього згорання, винайдення пеніциліну, телебачення, політ людини в космос, створення комп'ютера тощо. За думкою багатьох вчених, ця подія імовірно змінить розвиток світового господарства, регіональні й національні економіки, життя кожного.

7 січня 2022 року людині вперше було пересаджено генно-модифіковане серце свині.

Спільнота Національного університету харчових технологій відреагувала відповідно часові: було проведено серію стратегічних ігор, присвячених імовірнісному впливу події на розвиток глобальної, регіональної і національної економік, окремих галузей господарства і людини. Здобувачі вищої освіти представили свої сценарні плани (прогнози) впливу інновації «генетичні ножиці» на макро-, мезо- та мікрорівень економіки і розвитку особистості. Експерти детально аналізували й обговорювали ці сценарні плани. За результатом серії стратегічних ігор було подано заявку на отримання охоронного документу на об'єкт права інтелектуальної власності.

Ігор ГАЛИЦЯ,

Тамара БЕРЕЗЯНКО,

доктори економічних наук, професори,

Національний університет харчових технологій

Важливою також була панель «Освіта для мене – школа для всіх. Заклади освіти: територія безпеки та комфорту».

У форумі взяли участь освітяни Харкова, Вінниці, Полтави, Львова, Луцьку, Чернівців, Хмельницького, Херсона.

В іншій змістовій частині Форуму «Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу» у залі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова відбулася зацікавлена дискусія про роль освіти, зокрема педагогічної, у збереженні прогресивного розвитку людства.

Учасників вітали Міністр освіти і науки України **Сергій Шкарлет**, голова наглядової ради університету, президент України (2005-2010) **Віктор Ющенко**. Президент НАПН України **Василь Кремень** виступив з доповіддю «Підготовка вчителя в контексті сучасних цивілізаційних викликів». З доповіддю виступив також віцепрезидент НАН України **Олег Рафальський**.

Далі робота форуму тривала у чотирьох секціях, де взяли участь науковці інститутів НАПН України, науково-педагогічні працівники вишів країни.

Юрій ШЕРЕМЕТА,
«ОіС»

Довідково:

Як повідомляє інформаційний сайт від команди професійних IT-журналістів **Mezha.Media**, у січні минулого року людині вперше пересадили серце свині. Пацієнт спершу добре відреагував на персадку, однак у березні загинув від серцевого нападу.

Ще два свинячі серця пересадили 16 червня і 9 липня до тіл нещодавно померлих людей, підключених до апаратів ШВЛ. Тіла мали мертвий мозок, але зберігали деяку функціональність, що дозволило вченим оцінити успіх операції. За кожним з реципієнтів спостерігали ще три дні. Операції виявились успішними – серця працювали нормально, а з боку тіл не було ознак відторгнення.

Про персадку повідомила команда Нью-Йоркського університету. Серця надала біотехнологічна компанія Reviviscor, яка виростила генетично модифікованих тварин. Свині мали 10 модифікацій – чотири для блокування генів свиней і запобігання відторгненню та шість для додавання людських генів.

Такі операції є найновішим кроком вперед у галузі ксенотрансплантації – персадки органів від тварин до людей. Вчені вірять, що їх успішність допоможе зменшити дефіцит органів для пацієнтів, які потребують трансплантації.

«Лютий. Рік незламності»

Звернення Президента України Володимира Зеленського 24 лютого 2023 року

Закінчення. Початок на с. 1

І ми витримали лютий місяць і лютий початок війни.

А далі була весна. Нові атаки, нові рани, новий біль. Всі побачили справжнє нутро нашого ворога. Обстріли пологового будинку, драмтеатру в Маріуполі, Миколаївської ОДА, площі Свободи в Харкові, вокзалу в Краматорську. Побачили Бучу, Ірпінь, Бородянку. Весь світ чітко усвідомив, що насправді означає «руській мір». На що здатна Росія.

Водночас світ побачив, на що спроможна Україна. Це нові герої. Оборонці Києва, захисники «Азовсталі». Нові подвиги, які здійснювали цілі міста. Харків, Чернігів, Маріуполь, Херсон, Миколаїв, Гостомель, Волноваха, Буча, Ірпінь, Охтирка. Міста-герої. Столиці незламності. Нові символи. А разом із цим – нові оцінки та прогнози щодо України.

Перший місяць війни. І перший перелом у війні. Перші зміни у сприйнятті світом України. Вона не впала за три доби. Вона зупинила другу армію світу.

Ми зазнавали нових ударів щодня, дізнавалися про нові трагедії щодня, але витримали завдяки тим, хто викладався на повну щодня. Заради інших.

Це наші медики, які рятують поранених бійців на передовій, роблять операції під обстрілами, приймають пологи у бомбосховищах, лишаяються на чергуванні днями й тижнями. Як наші рятувальники та пожежники, які витягують людей із-під завалів та з вогню в режимі 24/7. І наші залізничники, які без сну й зупину евакуювали сотні тисяч українців від початку війни.

А далі були перші наступи, перші здобутки, перші звільнені території. Перша й не остання Чорнобаївка. Вигнання окупантів із Київщини, Сумщини та Чернігівщини. Наша «Стугна». «Вільха». Наш «Нептун» і

крейсер «Москва», який іде на дно. Перший «Рамштайн». І другий за всю історію ленд-ліз.

Україна здивувала світ. Україна надихнула світ. Україна об'єднала світ. На доказ можна сказати тисячі слів, але достатньо кількох. HIMARS, Patriot, Abrams, IRIS-T, Challenger, NASAMS, Leopard.

Я дякую всім нашим партнерам, союзникам і друзям, які стоять пліч-о-пліч із нами весь рік. Я радий, що міжнародна антипутінська коаліція зросла настільки, що потребує окремого звернення. Я зроблю його незабаром. Обов'язково.

Я також дякую нашому зовнішньополітичному війську. Дивізії наших дипломатів, послів, представників у міжнародних організаціях та інституціях. Усі, хто б'є окупантів вогнем і мечем міжнародного права, домагається нових санкцій, визнання держави-терориста державою-терористом.

Війна змінила долю багатьох сімей. Переписала історії наших родин. Змінила наші звичаї та традиції. Раніше дідуся розказували онукам, як били нацистів. Тепер онуки розповідають дідусям, як б'ють рашистів. Раніше мами й бабусі плели шарфики, тепер плетуть маскувальні сітки. Раніше діти просили в Санти смартфони, гаджети, тепер же віддають кишенькові й збирають кошти для наших бійців.

За рік фактично кожен українець когось втратив. Батька, сина, брата, маму, доньку, сестру. Кохану людину. Близького друга, колегу, сусіда, знайомого. Мої співчуття.

Майже в кожного в телефоні є хоча б один контакт, що більше ніколи не підніме слухавки. Не відповідь на sms «Ти як?». Ці два простих слова набули за рік війни нового значення. Щодня мільйони українців мільйони

разів писали чи промовляли до рідних і близьких це запитання. Щодня хтось не отримував відповіді. Щодня окупанти вбивали наших рідних і близьких.

Ми не зітремо їхні імена ні з телефонної, ні з власної пам'яті. Ми ніколи їх не забудемо. Ми ніколи цього не пробачимо. Ми ніколи не заспокоїмося, доки російські вбивці не понесуть заслужену кару. Кару міжнародного трибуналу. Суду Божого. Наших воїнів. Або всіх їх разом узятих.

Вирок очевидний. Дев'ять років тому сусід став агресором. Рік тому агресор став катом, мародером і терористом. Ми не маємо сумніву, що вони понесуть відповідальність. Ми не маємо сумніву в тому, що на нас чекає перемога.

Влітку ми відчули це. Ми пройшли 100 днів війни. Ми отримали статус кандидата до ЄС, повернули Зміїний, почули першу «бавовну» в Криму, побачили салюти на складах окупанта й Антонівський міст.

Серпень став першим місяцем, коли окупанти не взяли жодного українського міста. Погрози й ультиматуми про денацифікацію змінилися на жести доброї волі. І ми відчули тоді: наша перемога неминуча. Вона близько. Вона буде.

І далі була осінь. І наш контрнаступ. Звільнення Ізюма, Балаклії, Куп'янська, Лимана, Херсонської області й міста Херсона. Ми бачили, як люди там зустрічали наших військових. Як берегли український прапор. Як дочекалися України.

Я хочу зараз звернутися до тих, хто все ще чекає. До наших громадян, які зараз перебувають у тимчасовій окупації. Україна не залишила вас, не забула про вас, не відмовилася від вас. Так чи інакше ми звільнимо всі наші землі. Ми зробимо все, щоб Україна повернулася. А всім,

хто зараз вимушено перебуває за кордоном: ми зробимо все, щоб ви повернулися до України. Щоб це стало можливим.

Ми будемо боротися і повертати кожного нашого полоненого. І лише це все разом буде перемогою.

Ми бачимо її навіть у темряві. Попри постійні масовані ракетні удари й відключення електроенергії. Ми бачимо світло цієї перемоги.

У спогадах про перші відчуття 24 лютого 2022 року люди називають шок, біль, невизначеність. Через рік після повномасштабного вторгнення віра в перемогу становить 95%. Головна емоція, яку ми відчуваємо, думаючи про Україну, – це гордість.

За кожного українця, кожну українку. Гордість за нас. Ми стали одним великим військом. Ми стали командою, де хтось знаходить, хтось пакує, хтось привозить, але всі – донатять.

Я дякую нашим людям, дякую нашій багатомільйонній армії волонтерів і небайдужих громадян, які можуть зібрати й дістати все необхідне.

Ми стали одним цілим. Наші журналісти й медіа єдиним фронтом воюють проти брехні та паніки.

Ми стали однією родиною. Серед нас більше немає чужих чи незнайомих. Українці сьогодні – це всі свої. Українці прихистили українців, відкрили свої домівки й серця для тих, хто був змушений рятуватися від війни.

Ми витримуємо всі погрози, обстріли, касетні бомби, крилаті ракети, дрони-камікадзе, блекаут, холод. Ми сильніші за це.

Це був рік стійкості. Рік небайдужості. Рік мужності. Рік болю. Рік надії. Рік витримки. Рік єдності.

Рік незламності. Лютий рік незламності.

Його головний підсумок – ми вистояли. Ми не зазнали поразки. І зробимо все, щоб цього року здобути перемогу!

Слава Україні!

На чому тримається сила нації

Нині страшний смуток змінювався гордістю за нашу Націю. Проти кого ви поперли, лаптені?! Стільки народу, як зараз на Перемозі, я не бачила навіть на совкових парадах. Усі щось несли і питали про «чим допомогти?»

І найбільш гострим емоційно був дідусь – дуже старенький, бідно одягнений. Подумала, що буде у волонтерській палатці питати про поїсти, а він – дістав тарілку вареників у рушничку і каже: «Я тут вареники зварив,

може хто поїсть. Я дві війни пройшов, а зараз ми воюємо зі справжнім Ворогом».

Це ті біблейські копійки удо-виці, які наймиліші Господу. Це те, на чому тримається сила Нації. Не з тими ви, тварюки мозкальські, воювати взялися! Ой, не з тими!

І сльози, і гордість. Ми – всі разом. Ми – сильні. І дійсно незламні. Горі в аду, раша!

Ольга ОБОЛОНСКАЯ,
м. Дніпро

Просто вдумайтеся

Фейсбук знову питає, що у мене на думці... А на думці саме те, про що написав Денис Казанський:

«Російський теракт у Дніпрі дозволяє краще усвідомити масштаби звірств російської армії у Маріуполі.

Просто вдумайтеся – там щодня було по кілька таких зруйнованих багатоповерхівок з людьми. За даними окупантів, повністю знищено 620 багатоквартирних будинків. Це Дніпро помножений на 600.

У 600 разів більше загинувлих сімей, дітей, свійських тварин. У 600 разів більше горя та жахів.

Хоча ні. У Маріуполі було багато, набагато гірше. Бо там жодних завалів ніхто не розбирав. І шансів вижити не було ні в кого взагалі. Пам'ятаєте відео з Дніпра, де в перші хвилини після влучення ракети люди кричать з-під руїн, а на вулицях затори з карет швидких допомог? Так ось, у Дніпрі живих людей з під руїн дістали. А у Маріуполі такі

люди повільно вмирали. Не було швидких, не було рятувальників, бо їх також розбомбили.

На прикладі Дніпра бачимо, що кожен обвалений під'їзд – це десятки загинувлих. Руйнування одного будинку завдало стільки жаху та горя. А в Маріуполі – УСЕ місто таке. І все це методично, безжально, місяцями. І ПРОСТО ТАК. Ні для чого».

На цих моїх фото з «Маріупольського щоденника» – тисячна частина того, що було в Маріуполі. Те, що було навкруги мене, у 100-200 метрах від нашого будинку, те, що залишилось від нашого будинку. Ми ніколи не дізнаємось, скільки людей залишилося під тими завалами і було вивезено як сміття, скільки людей згоріло заживо в тих будинках, залишивши по собі тільки попіль... І дай Боже, щоб більше ніде не повторився Маріуполь!

Євген СОСНОВСЬКИЙ,
м. Маріуполь – м. Київ

На передку Крила України війни

Я ще не знав,
Що я узятий
на приціл,
Що в снайперів свої
криваві квоти,
І смерть стоїть
за крок навпроти.
Тут інша вартість слів
і вимір цін –
Почуйте,
галас-патріоти...

Я ще не знав...
Тут грізний статус
в тишини.
Свинцеві тут
оркестри й ноти.
Я ще не знав,
що від війни
Немає тяжчої роботи!
Я потім все відчув –
на дотик.

Я ще не знав,
яким буває
плач броні,
Як у атаки йдуть
укропи!
Я ще не знав
у тім вогні
Молитви сил,
солдат піхоти.
Я потім все відчув –
на дотик!

Я ще не знав,
Що повернусь
в труні
Героєм.
Що із «двохсотих»
у ті дні
Двадцятим буду
в нашій роті...

Я ще не знав,
Що буде тризна
по мені.
І Україна стане
перед строем.
І дощ чи сніг
мене покропить...
Я ще не знав,
що так люблю її!
Я сам пішов,
пішов в окопи.

Андрій ДЕМИДЕНКО,
поет, член СПУ,
м. Київ

В переможний йде рік Україна –
Наша вільна й незламна земля,
Що тримає розправлені крила,
Які прагне скувати Москва!
На тих крилах любов і відвага
Вірних доньок України й синів,
Тому, враже, у нас перевага –
Чиста совість –

не чорний твій гнів!

Україно, незламна і вільна!
Україно, ти доле моя!
Ми з тобою, державо всесильна,
Не зламаєм у бурі крила!
Україно, красива і сильна!
Україно, ти край солов'я!
Вишиванко моя ти нетлінна,
Сива Русь, ти колиска моя!
В переможний йде рік Україна,
Як держава, що рівних нема,
Дух народу тримає ці крила,
Наша єдність й молитва свята!

На тих крилах любов і відвага
Вірних доньок України й синів,
Ми незламні – і це перевага:
Хіба крила бояться вітрів?!
Україно, незламна і вільна!
Україно, ти доле моя!
Ми з тобою, державо всесильна,
Не зламаєм у бурі крила!
Україно, красива і сильна!
Україно, ти край солов'я!
Вишиванко моя ти нетлінна,
Сива Русь, ти колиска моя!

Ольга ХОДАЦЬКА,
член СПУ, аспірант,
м. Київ

Вкрадене дитинство.
Златі 2 роки, Мирославі б.
Фото Данило Павлов

Конструктивні зустрічі управлінців і науковців з освітянами Закарпаття

31 січня – 2 лютого відбувся візит столичної управлінської і наукової делегації до Закарпатської області.

Заходи було присвячено обговоренню освітніх потреб представників національних меншин, зокрема угорської громади, що компактно проживає в Закарпатті. Зауважимо, що заходи, присвячені освітнім проблемам національних меншин України, відбуваються щорічно

У складі делегації – заступник міністра освіти і науки **Віра Рогова**, віцепрезидент НАПН України, академік **Олег Топузов**, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України **Тамара Пушкарєва**, інші поважні особи.

31 січня відбувся круглий стіл «Освітні права здобувачів освіти національних меншин», у якому окрім поважних гостей взяли участь директори департаментів освіти і науки Закарпатської, Львівської та Чернівецької обласних військових адміністрацій **Мар'яна Марусинець**, **Олег Паска**, **Оксана Сакрієр**, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II **Людико Орос**, директор Ужгородської загальноосвітньої школи № 10 імені Дойко Габора **Юдіт Кулін**, директор Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти **Ярослав Сивохоп**, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України **Наталія Богданець-Білоskalенко**.

Під час виступу Віра Рогова зауважила, що Україна повною мірою виконує положення Конституції і відповідні міжнародні зобов'язання із забезпечення можливостей представникам національних меншин. Держава, Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою за сприяння військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування дбають про необхідне

кадрове, науково-методичне забезпечення вивчення мов національних меншин, готують педагогічних працівників та створюють умови для підвищення їхньої кваліфікації, друкують підручники для учнів.

За останні два роки затверджено низку нових модельних програм з української мови та мов національних меншин для 5-9 класів шкіл. У межах підтримуваного Європейським Союзом та Урядом Фінляндії проекту «Навчаємось разом» розроблено мобільний додаток для вивчення державної мови, онлайн-курси з української мови для вчителів-предметників.

У круглому столі також узяли участь голова Закарпатської обласної ради **Володимир Чубірко**, заступник голови Закарпатської обласної військової адміністрації **Георг Шинкарюк**, перший проректор Ужгородського національного університету **Олександр Сливка**, генеральний консул Словаччини в Ужгороді **Павол Паніс**, консул Генерального консульства Угорщини **Ласло Куті**.

Учасники заходів відвідали Ужгородську загальноосвітню школу № 10 імені Дойко Габора із класами з навчанням угорською мовою, спеціалізовану загальноосвітню школу № 4 з поглибленим вивченням словацької мови.

1 лютого відбулися зустрічі з освітянами та керівниками органів місцевого самоврядування Солотвинської селищної територіальної громади – Солотвинський ліцей з класами навчання

угорською мовою навчання і Солотвинський ліцей-інтернат – з класами з румунською.

У ході візиту було підписано Меморандум про співпрацю між Інститутом педагогіки НАПН України і Технічним ліцеєм Клуж-Напока (Румунія).

2 лютого відбулися зустрічі у Берегівській територіальній громаді. Гості завітали у Берегівський ліцей ім. Лайоша Кошута. Директор ліцею **Желтвай-Вежел Емеше** презентувала роботу навчального закладу, зупинившись на досягненнях, напрямках навчальної і виховної роботи. Учні старших класів представили номери художньої самодіяльності – декламування поезій,

виконання пісенних і танцювальних композицій.

У Центрі позашкільної освіти відбулася нарада-зустріч з керівниками закладів загальної середньої освіти Берегівського району. Жваво обговорювалися освітні права здобувачів освіти національних меншин та хід реалізації проекту «Європейська інтегрована модель школи з класами з угорською мовою навчання». Заступник голови Закарпатського угорськомовного педагогічного товариства **Сіладі Лайош** висвітлив бачення подальшого розвитку шкіл з мовами національних меншин. Важливо, що навчальні заклади Берегівської територіальної громади дотримуються законодавчих норм у навчанні представників національних меншин державною та рідною мовами.

Наталія БОГДАНЕЦЬ-БІЛОСКАЛЕНКО,
завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України

Найважливіший маркер національної самоідентифікації

23 лютого в Навчально-науковому інституті філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка проведено інформаційно-просвітницьку акцію до Міжнародного дня рідної мови «Мова – найважливіший маркер національної самоідентифікації».

Підготували захід науково-педагогічні працівники кафедри української мови, літератури та методики навчання ННІ філології та історії. До підготовки і проведення доєдналися здобувачі освіти: прекрасними відниками стали студентка ННІ філології та історії **Ангеліна**

Москаленко та студент факультету дошкільної освіти **Арсен Конопля**, емоційно й чутливо прочитали поезії про рідну мову студентки ННІ філології та історії **Анжела Заєць**, **Дар'я Скрипка**, **Вікторія Митько**.

А ще учасниками заходу були слухачі мовних курсів для громадян Китаю, що функціонують в університеті. Вони були не тільки глядачами й слухачами, а й продемонстрували свої здобутки у вивченні української мови, прочитавши відому у всьому світі поезію Ліни Костенко «Крила» спочатку китайською мовою, а потім українською.

Інформаційно-просвітницька акція зацікавила здобувачів освіти і викладачів різних факультетів університету.

Відники ознайомили присутніх із витоками традиції відзначати Міжнародний день рідної мови, яку було запроваджено в 1999 році на Тридцятій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО. А починаючи з 2000 року, цей день відзначають і в Україні. Учасники інформаційно-просвітницької акції переглянули низку відео із цікавими фактами про мови світу взагалі й українську мову зокрема; прослухали поезію про українську мову, написану

Що таке новий гуманізм

20 січня 2023 року відбулося чергове засідання міждисциплінарного методологічного семінару в Інституті філософії імені Григорія Сковороди НАН України, яким вже більше 20 років керує член-кореспондент НАН України **Назів Хамітов**. Цього разу тема – «Яким може бути гуманізм у сучасному світі?»

В основу обговорення покладено концепцію монографії Н. Хамітова «Війна в Україні та новий гуманізм: Давид проти Голіафа», що незабаром вийде англійською і болгарською мовами у видавництві «Кібея» (Софія, Болгарія).

На початку семінару з вітальними словами до учасників звернулися Міністр освіти і науки України **Сергій Шкарлет**, Державний секретар МОН України **Сергій Захарін**, виступили провідні українські й зарубіжні науковці. Вони відзначили значущість доробку вченого, зокрема й з проблематики трансформацій гуманізму, висловили й свої міркування. Зокрема С. Шкарлет відзначив роль нових філософських підходів, які долають стереотипи минулого й наближають Україну до гуманістичних цінностей Європи. С. Захарін також наголосив на креативних здобутках метаантропологічної школи в усвідомленні специфіки сучасного гуманізму.

У виступі Н. Хамітов зробив наголос на тому, що європейський гуманізм пройшов три головні стадії розвитку: 1) ренесансний гуманізм, що по суті був антропоцентризмом і проіснував до кінця XIX століття;

2) гуманізм співчуття й співстраждання, породжений катаклізмами минулого століття – двома світовими війнами й жакливими практиками геноциду і голокосту тоталітарних режимів; 3) гуманізм світоглядного розуміння, який породжений необхідністю подолання гібридних воєн XXI століття.

Посилаючись на свої книги «Філософська антропологія: актуальні проблеми» і «Війна в Україні та новий гуманізм», вчений зазначив, що носій гуманізму XXI століття повинен не лише співчувати людині, яка страждає від воєн і катаклізмів, а випереджати їх можливість; такий гуманізм, на думку Н. Хамітова, глибинно закладений в українській культурі й ментальності з такими її архетипами як світоглядна толерантність, персоналізм, глибинний оптимізм і кордоцентризм. Філософія нового гуманізму в Україні долає соціоцентризм, виводячи до людиноцентризму; в цьому контексті дослідник вказав на синергію метаантропології і філософії людиноцентризму, що її розвиває відомий філософ сучасності академік **Василь Кремень**.

Назів Хамітов назвав новий гуманізм *метагуманізмом* – таким, що здатний світоглядно й дійово поєднувати носіїв версій гуманізму, укорінених в різних цивілізаційних світах. У відповідь на запитання професора **Романа Додонова**, чим такий підхід відрізняється від сучасної комунікативної філософії, Н. Хамітов зазначив, що головною відмінністю є саме кордо-

центризм – здатність не лише раціонально розуміти цінності Іншого, а й душевно вживатися у його життєвий світ. Саме такий гуманізм здатний надати нове життя мультикультуралізму, який зараз знаходиться у кризі.

Доктор філософських наук **Віталій Матвеев** наголосив на тому, що лише самореалізована людина здатна бути по-справжньому гуманною, на що Н. Хамітов, посилаючись на підходи логотерапії В. Франкла, відповів, що бувають різні проекти і способи самореалізації, серед них є й деструктивні; тому лише людина самореалізація здатна породжувати гуманізм як стійку світоглядну позицію, яка зумовлює людяну взаємодію особистостей і народів. Авторка статті у виступі пов'язала новий гуманізм з феноменом внутрішньої краси людини – краси світогляду, вчинків та відносин.

Учасники семінару не могли оминати реалії війни в Україні, і вказали на проблему межі толерантності людини з гуманістичним світоглядом. Толерантність є неприпустимою, коли агресор прагне

знищити ідентичність, свободу, життя. Але протистояння агресору не має перетворювати жертву на агресора. Знайдення «золотої середини» в такому протистоянні – надзвичайно важливе завдання філософії нового гуманізму.

Семінар став по справжньому міждисциплінарним, в ньому взяла участь українські науковці з Інституту держави і права імені В. Корецького НАН України, Центру гуманітарної освіти НАН України, КНУ імені Тараса Шевченка, УДУ імені Михайла Драгоманова, Національного університету «Чернігівська політехніка», Національного університету біоресурсів та природокористування, Університету Григорія Сковороди в Переяславі та інших установ, а також зарубіжні – зокрема із Софійського університету імені Климента Охридського (Болгарія).

Світлана КРИЛОВА,
професор Українського
державного університету
імені Михайла Драгоманова,
доктор філософських наук,
професор

бійцем Збройних сил України, в авторському виконанні. До уваги присутніх запропоновано думки про значення української мови в цей складний для українців час авторитетного

мовознавця, директора Інституту української мови НАНУ **Павла Гриценка**, який зазначив: «Незважаючи на темпи і незважаючи на етапи, процес утвердження української мови, виформування україноцентризму і, зрештою, процес відновлення українського обличчя України, справжнього українського обличчя – це процес незворотний. Його зупинити не можна. Тому наші воїни, захисники, які боронять Україну, боронять не тільки землю, не тільки конкретний населений пункт, вони боронять українськість, українські цінності. І з цього треба виходити, коли оцінюємо їхню високу жертву». Упевнені, що ці слова професора П. Ю. Гриценка знайшли відгук у думках

і почуттях усіх учасників акції.

Дякуємо Збройним силам України за можливість виходу в ефір і проведення заходу!

З Днем рідної мови вас, хто чує, бачить, говорить українською; хто віддає за неї життя; хто пробує почути, побачити, заговорити! Генерал Валерій Залужний висловився пророчо: «Українська мова – це мова нашої перемоги».

Усе буде Україна, якщо буде українська мова! Буде!

Ірина ХОЛЯВКО,
Наталія БАРАННИК,
доценти Глухівського НПУ
імені Олександра Довженка

Президент НАПН України Василь Кремень взяв участь у заходах до 90-річчя Патріарха Любомира Гузара

26 лютого з нагоди відзначення 90-річчя від дня народження відбулися офіційні заходи. 2023-й рік проголошено **Роком Патріарха Любомира Гузара в УГКЦ в Україні**.

Початок урочистостей означила Божественна Літургія у Патріаршому соборі Воскресіння Христового, яку очолив Отець і Глава УГКЦ **Блаженніший Святослав**.

У поважному зібранні взяли участь учені НАПН України.

Президент НАПН України, академік **Василь Кремень** передав Блаженнішому Святославу відзнаку НАПН України – медаль «Григорій Сковорода», якою патріарх Любомир Гузар був нагороджений ще у 2015 році.

В урочистому слові пам'яті Патріарха Любомира Гузара академік Василь Кремень зокрема зазначив про значущий вклад Патріарха в розбудову незалежної України, органічно поєднавши в собі багато талантів і видів діяльності.

Передусім він видатний релігійний діяч – людина, за якої УГКЦ набула дійсно всеукраїнського характеру, і був побудований чудовий Патріарший храм.

Василь Кремень наголосив на багатогранності особистості Патріарха Любомира – видатного українського державника, який усіма силами кріпив молоді українську державу, брав участь у її духовному і соціальному житті. Достатньо згадати групу «1 грудня», де він був найбільшим моральним авторитетом. Саме він висловився про необхідність

«прощання з радянщиною», і цей процес відбувся, про що свідчить нинішня визвольна війна.

Патріарх Любомир Гузар – видатний філософ. Його роздуми про розвиток людини, суспільства, цивілізації – науково вивірені і глибокі. Він і видатний педагог – беручи до уваги, яким прикладом для наслідування він був, а також і за ідеями, які він сповідував. Він проголошував формування розвиненої особистості, вільної, такої, що мислить, наголошуючи при цьому на ролі вчителя.

Василь Кремень висловив

упевненість у тому, що фахівці ще вивчатимуть погляди Патріарха Любомира Гузара, в усякому разі вчені національної академії педагогічних наук України високо цінують його філософські й педагогічні ідеї.

«У 2015 році мені особисто і академіку **Неллі Ничкало** довелося мати дуже пам'ятну зустріч із патріархом Любомиром Гузаром, – наголосив Василь Кремень. – Як людина і особистість він справив на мене незабутнє враження. За нагородження його медаллю «Григорій Сковорода» він подякував, але сказав, що утримується за життя від нагороджень».

Наостанок Василь Кремень нагадав, що минулий рік в Україні був Роком Григорія Сковороди. Цих двох мислителів, на думку президента НАПН України, багато що об'єднує, зокрема любов до людей і України.

Діма ДІМІТРОВ, «ОіС»

Триває співпраця з німецькими психологами

В умовах війни особливої уваги набули навчання і підготовка кадрів до надання якісної психологічної та психосоціальної допомоги. Кількість дітей та дорослих, які мають та матимуть ознаки психологічного травмування через війну в Україні, є значною. Це серйозний виклик, з яким протягом найближчих десятиліть доведеться стикнутися психологам та соціальним педагогам освітніх закладів.

З листопада 2022 року, завдячуючи приватній ініціативі директора Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України **Віталія Панка**, реалізується спільний Українсько-Німецький проект «Допомога в подоланні: підготовка психологів до надання повномасштабної психосоціальної допомоги дітям, батькам та педагогам, в умовах військових

дій в Україні». Відправною точкою, після якої почалась тісна кооперація та пошук можливих шляхів реалізації спільної діяльності з навчання психологів в Україні, стала зустріч з **Йоханною Бутхер**, професоркою Вищої психологічної школи м. Берлін (Німеччина).

Тоді ж ГО «Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів» розпочала реалізацію шестимісячного проекту «Допомога в подоланні: підготовка психологів до надання повномасштабної психосоціальної допомоги дітям, батькам і педагогам в умовах військових дій в Україні», що передбачає навчання понад 40 психологів закладів освіти з Дніпропетровської, Івано-Франківської та Сумської областей, а також п'яти учасників з проекту «Мирна школа». Цей навчальний курс підтримано проектом «Розбудова структур надання послуг освітнього потенціалу для

психосоціального забезпечення в Україні», що імплементується компанією GIZ за дорученням Уряду Німеччини.

«Метою проекту є надання практичним психологам закладів освіти знань з психології травми, формування практичних навичок її опрацювання, а також практична підготовка до роботи з дітьми та дорослими, постраждалими внаслідок війни в Україні», – заявив голова організації Віталій Панок.

За підтримки німецької організації AETAS, навесні 2022 року, відбувся пілотний етап співпраці, що дозволило розробити короткий навчальний курс, провести тестове навчання психологів, з'ясувати, яких саме знань та практичних навичок не вистачає для роботи з дітьми та дорослими, постраждалими внаслідок війни в Україні. За результатами пілотування було

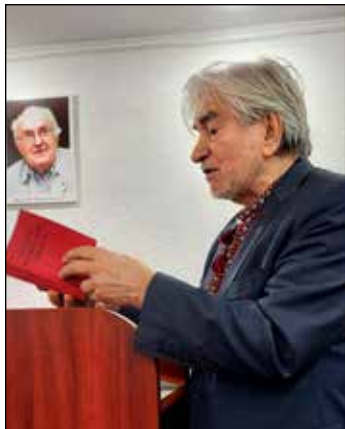
удосконалено навчальну програму, внесено зміни у зміст занять, оптимізовано процес.

Що ж вирізняє проект серед інших? Передусім його комплексність та чітка структурованість інформації, яку отримують учасники. На першому етапі в учасників було сформовано глибинні знання щодо розуміння сутності психологічної травми, її ознак, проявів та наслідків, детально розглянуто ознаки ПТСР та інструменти його визначення у дітей. Окремими складовими курсу є підготовка психологів до роботи з учителями щодо впровадження моделі «зцілювальних класів» та «травмо-чутливого» навчання, формування навичок швидкої психологічної стабілізації дітей, роботи зі страхами, тривогами тощо. До навчального курсу також включено тренінг з профілактики професійного вигорання у психолога, за даними дослідження, проведеного ГО «ФОРУМ»,

Про соборність на новому витку історії

У переддень Дня Соборності України, 19 січня в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (організатор заходу спільно з кафедрою «ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта 21 століття») відбувся круглий стіл «Ідея Соборності в становленні Української Державності» (до Дня Соборності України). Співорганізаторами виступили Всеукраїнське товариство «Просвіта імені Тараса Шевченка» і його Первинні осередки, зокрема ІПООД та Чернівецьке обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса

Шевченка, Конгрес української інтелігенції, Товариство зв'язків з українцями за межами України «Україна – Світ».

До заходу долучилися також заклади вищої освіти України, об'єднані у творче, наукове співтовариство «Педагогічна синергія», як об'єднання університетів задля зміцнення партнерства в умовах воєнного часу, продукування інновацій, активізації наукової, освітньої взаємодії (понад 60 учасників).

Захід розпочався із вшанування пам'яті героїв, які віддали своє життя за нашу незалежність у боротьбі із російськими агресорами, та виконання духовного гімну України «Боже, великий, єдиний, нам Україну храни» (виконав народний артист України, професор **Іван Дерда**).

Учасники (студенти, магістранти, аспіранти, викладачі, науковці, вчителі) мали можливість долучитися дискусії у межах обговорення таких тем: ретроспектива становлення Української Державності: етапи, суперечності, особистості; націєтворчий вимір розвитку Української Державності; збереження цінностей українського державотворення в умовах російської агресії. Доповідачі – відомі українські вчені, політики, культурні діячі, представили власні напрацювання з проблем історії державності України, української культури, мови, традицій.

Академік НАПН України, Голова Конгресу української інтелігенції, перший заступник голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка **Георгій Філіпчук** розкрив сутність ідеї соборності в життєтворчості Петра Могили, наголосивши, що «в умовах війни ми зобов'язані бути соборними і єдиними, адже соборність виборюється на основі патріотичної дії».

«Соборність – категорія не географічна, а духовна», – зазначив голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, літератор **Павло Мовчан**. Діяч акцентував увагу на тому, що «українська соборність винесла на поверхню історії шляхетні роди, постаті, духовні особистості, які створювати підґрунтя української державності».

Володимир Гонський, публіцист, бард, волонтер, заслужений діяч мистецтв України, ведучий сцени Євромайдану, представник Товариства зв'язків з українцями за межами України «Україна – Світ» узагальнив значення патріотизму як чинника формування людини і соборності нації, обґрунтувавши нагальність подолання імперських наративів в українській культурі, історії.

Громадський-політичний діяч, народний депутат України п'ятого скликання **Іван Заєць** окреслив значення руху як новітньої форми самоорганізації українців в боротьбі за Українську

Державу, а також окреслив потенціал мови, традицій, віри в утвердженні Української Державності у синхронічному і діахронічному вимірах.

Український політик, доброволець ЗСУ, лідер політичної партії «Патріот», заслужений юрист України, управлінець, экс-заступник генерального прокурора України **Микола Голомша** акцентував увагу на необхідності наукового обґрунтування проблем становлення української державності, правдивого й неупередженого висвітлення подій українського державотворення в історико-педагогічних розвідках науковців України.

Основні актуалітети, на думку знаних сучасників, будуть реалізовані в освітньому, науковому просторі шляхом ґрунтовного студіювання першоджерел, впровадження українознавчих, культурологічних дисциплін, оновлення їх змісту на основі україноцентричності, науково обґрунтованого осмислення історичних процесів і культурних, мовних, літературних явищ. Саме тому молодь, досвідчених педагогів, дослідників важливо залучати до таких цікавих дискусій, що змінюють світогляд, трансформують критичне бачення історії, української культури.

Слава нашим героям! Слава Україні!

Мирослава ВОВК,
ІПООД імені Івана Зязюна
НАПН України

це стосується понад 85% фахівців допомагальних професій.

«Нашою метою є не лише підготовка 40 психологів, а й практичне напрацювання у цій сфері для запровадження повномасштабного едукативного процесу у психологічній службі системи освіти України, що передбачає «виращування» власних національних тренерів та створення платформи для їх спільної діяльності», – зауважив керівник проекту **Юрій Луценко**.

Реалізація проекту була б неможливою без надійних партнерів – таких, як Вища психологічна школа м. Берлін – Psychologie Hochschule Berlin (PHB), Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, ГО «Агенція розвитку проектних ініціатив» та ГО «Інститут миру і порозуміння».

Діма ДІМІТРОВ,
«ОіС»

Післядипломна педагогічна освіта Херсонщини: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

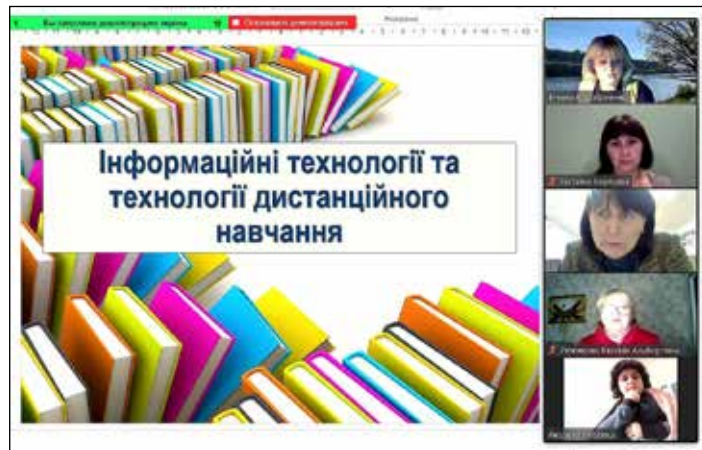
Воєнна агресія росії проти України стала випробуванням для кожного українця. Херсонщина, на жаль, майже з перших днів війни була окупована ворогом, і академія постала перед викликами, основними з яких стали: забезпечення можливостей для професійного розвитку освітян Херсонщини, забезпечення життя працівників, збереження майна і документів закладу, закриття доступу до баз даних про освітян та ін. Колектив Херсонської академії неперервної освіти з честю й гідністю пройшов через усі лиха окупації, ніщо й ніхто не зміг здолати стійкість працівників і прагнення до волі, до перемоги.

Співробітники академії, ризикуючи життям, рятували техніку, обладнання, книги, документацію. Дехто з колег під час окупації займався волонтерською діяльністю, адже не могли спокійно спостерігати, як багато херсонців потерпали від браку найнеобхіднішого – ліків та їжі.

Була постійна тривога за рідних і близьких, за колег, було складно усвідомити, що все це відбувається насправді, було пекельне відчуття неволі, була ненависть до окупантів... Але не було страху, паніки і відчаю. І наш заклад продовжував жити, адже навіть в умовах тимчасової окупації необхідно було забезпечити можливість підвищення кваліфікації для освітян південного регіону відповідно до законодавства.

Ураховуючи технічні можливості вчителів (наявність інтернету, електроенергії) та безпекової ситуації (загроза з боку окупантів) в академії було оновлено підходи до підвищення кваліфікації, що дало змогу забезпечити якість освітнього процесу та неперервність професійного розвитку освітян відповідно до їхніх професійних запитів та сучасних освітніх тенденцій. Одразу почали налагоджувати зв'язки з тими закладами освіти, які відновили свою роботу за українськими програмами

на підконтрольній території та здійснювали навчання здобувачів освіти в дистанційному форматі. Також потрібно було працювати з контингентом слухачів курсів різних категорій, щоб мати впевненість, що ніхто з них не пішов на співпрацю з окупантами, хоча, на жаль, були й такі.

Труднощі полягали ще й у тому, що потрібно було оперативного з'ясувати, де знаходяться працівники академії – хто вийхав з окупації, хто залишився в місті через обтяжливі обставини. Важливо було не лише відстежити, хто де перебуває, а й хто якої допомоги потребує. Тож як не прикро, але мусимо констатувати, що наразі працівники академії розкидані по всій Україні, частина перебуває за кордоном. Тішить, що це не стало перешкодою у здійсненні освітнього процесу академії відповідно до плану роботи закладу та графіків роботи курсів підвищення кваліфікації. І хоча наші колеги перебувають далеко один від одного, це ще більше згуртувало колектив, гостріше стала проявлятися потреба у спілкуванні, у проведенні спільних заходів. І тут у пригоді стали найрізноманітніші гаджети й застосунки, завдяки яким колеги завжди були на зв'язку, напоготові допомогти, замінити, підтримати. І викладачі, і слухачі занурювалися у процес навчання на повну силу, просто вгризаючись в граніт науки. Усі ніби розуміли, що цим теж по-своєму наближають нашу

перемогу. Не дивлячись на виклики, що постали перед педагогами в умовах воєнного стану, активувалася їх участь у програмах підвищення кваліфікації. Освітяни Херсонщини й тепер зазначають, що в часи надскладних випробувань навчання і професійна комунікація з колегами – це рятівне

джерело енергії та віра в завтрашній день.

У перші місяці війни довелося певною мірою відійти від плану роботи і внести вимушені корективи – перевести освітній процес у дистанційний формат. Коли в окупації стало все небезпечніше, освітній процес було ненадовго призупинено, а з вересня 2022 року – відновлено. Ураховуючи перебої в роботі мережі Інтернет та в електропостачанні, було забезпечено офлайн-доступ до навчальних матеріалів для слухачів курсів. Викладалися у мережу записи лекційних та семінарських занять, консультацій.

Надзвичайно потужну підтримку й допомогу Херсонщина отримала від Національної академії педагогічних наук України, її президента В.Г. Кременя, колег із закладів вищої освіти та післядипломної педагогічної освіти. Це участь у заняттях для освітян, магістрантів і аспірантів академії, проведення консультацій і просто дружня людська підтримка, готовність тимчасово розмістити вимушено переміщених осіб.

З метою постійного зворотного

зв'язку з освітянами продовжували працювати професійні Фейсбук-спільноти та Вайбер-групи. У період, коли з міркувань безпеки не працював сайт академії, ефективним засобом інформування українських закладів освіти Херсонщини став постійний випуск «Педагогічного дайджесту», у якому відбувався анонс курсів підвищення кваліфікації, семінарів і тренінгів.

Нашу безумовну віру в Збройні Сили України винагороджено звільненням Херсона від рашистської окупації. Над будівлею академії майорить синьо-жовтий прапор. Колеги, які на той час перебували в Херсоні, насамперед це зробили в день звільнення. Колектив академії усвідомлює, що освітні зміни в умовах воєнного стану зумовлюють необхідність оновлення стратегічних напрямів діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти. Так, відповідно до нових викликів та можливостей колектив академії 7 лютого 2023 року визначив та схвалив на загальних зборах трудового колективу стратегічні напрями розвитку КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» на 2023-2025 роки: містить корисні ресурси для освітян, учнів та батьків; облаштування тимчасових укриттів; створення системи моніторингу якості післядипломної освіти педагогічних кадрів в регіоні; запровадження сервісної моделі методичного супроводу освітніх і управлінських процесів у закладах освіти; модернізація моделі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти Херсонщини; забезпечення психосоціальної підтримки учасників освітнього процесу.

Колектив академії ні на мить не втрачає віру в те, що у закладі відновиться робота офлайн, вируватиме життя, лунатиме вічно живе українське слово, пульсуватиме невтомна освітянська думка.

Ірина ЖОРОВА,
в. о. ректора КВНЗ «ХАНУ»,
доктор педагогічних наук,
професор,
м. Херсон

Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку

15 лютого відбувся щорічний вебінар «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства», присвячений Міжнародному дню рідної мови (International Mother Language Day 2023).

Організатор – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Співорганізатори – Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», Інститут української мови НАН України, Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка (первинний осередок товариства в Інституті).

Учасниками вебінару стали громадські діячі, науковці, студенти, магістранти, аспіранти, докторанти, викладачі закладів фахової передвищої і вищої освіти, викладачі і методисти інститутів післядипломної педагогічної освіти, учителі загальноосвітніх і дошкільних закладів.

На вебінарі обговорено наступну проблематику: україномовна освіта як пріоритет національного поступу в умовах воєнного і повоєнного часу; проблеми розвитку багатомовної і рідномовної освіти в сучасному українському суспільстві – авторитетна думка; європейські тенденції багатомовної освіти; досвід багатомовного і рідномовного навчання у закладах фахової

передвищої і вищої педагогічної освіти; утвердження традицій рідномовної освіти в умовах закладів середньої освіти; збереження культурної спадщини в музейному просторі.

Директор Інституту української мови НАН України **Павло Гриценко** у доповіді «Українська мова нині: виклики і моделі чину» наголосив, що в умовах сьогодення мова виступає засобом олюднення людини, творення і збереження нації: «Потрібно шукати важелі впливу на процес формування мовного простору». Цінним для кожного українця має бути актуалітет, висловлений Головнокомандувачем ЗСУ, Валерієм Залужним: «Українська мова – це мова Перемоги».

Заступник голови Всеукраїн-

ського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка **Георгій Філіпчук** зазначив, що за посередництва соціальних мереж, дискусій на шпальтах періодичних видань, слово є зброєю на інформаційному фронті. Академік наголосив на тому, що «воїни нікому не дозволять «проярмаркувати» Україну. Саме вони представляють справжню аристократію духу, володіють інтелектом і націєтворчим потенціалом». Такими «Воїнами» також є освітяни, педагоги.

Директорка Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська Політехніка» **Ірина Ключковська** розкрила проблеми вивчення української мови за кордоном в умовах війни, означила перспективи

україномовного навчання у партнерстві з діаспорою. Практичним досвідом здобуття української освіти за кордоном поділилася в.о. директора Державного ліцею «Міжнародна українська школа» **Олександра Кіріна**.

Заступник директора Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України, відомий дослідник українського літературного письменства **Сергій Гальченко** представив творчі первні спадщини П. Тичини, В. Сосюри, акцентуючи увагу на маловідомих фактологічних подіях їх життяпису.

Суголосним у напрямі здійснення якісних змін у змісті підготовки сучасного вчителя був виступ професора кафедри української мови та літератури Ізмайльського державного гуманітарного університету **Галини Райбедюк**, яка означила виклики і перспективи поступу літературної освіти в умовах поліетнічного регіону.

Учасники вебінару розробили й рекомендації щодо якісної зміни вектору змісту навчання мов на україноцентричних засадах, обов'язковості навчальних курсів з української мови, культури, історії в усіх закладах освіти, оновлення навчально-методичного супроводу вивчення української мови, повернення до проведення окремого ЗНО з української мови тощо.

Валентина ГОРДІЄНКО,
учений секретар відділення
професійної освіти і
освіти дорослих НАПН України

Вручення Диплома почесного академіка НАПН України відомому українському поету Андрію Демиденку

На лютому засіданні Президії НАПН України відбулося вручення Диплома почесного академіка НАПН України відомому українському поету **Андрію Демиденку**.

Диплом митцю вручив президент НАПН України **Василь Кремень**.

Відомий український митець, Народний артист України

Андрій Демиденко є професором Українського університету імені Михайла Драгоманова. Опублікував понад 180 наукових праць, присвячених національному фольклору та проблемам українознавства. Автор багатьох науково-популярних статей, історичних розвідок, редактор-упорядник белетристичної спадщини Михайла Грушевського. За

поетичну творчість удостоєний відзнак багатьох національних і міжнародних премій, останньою

з яких є «Київська книга року» (2022).

У відповідь на вітальні слова президента НАПН України Андрій Демиденко подякував Президії НАПН України і членам НАПН України, які обрали його почесним академіком на останніх зборах академії. І продекламував одну з останніх своїх поезій.

Цілюще роду джерело

Проблеми невичерпних джерел і цінностей, що тримають рід, Україну, була присвячена імпреза відомих митців і громадських діячів – письменниць, вчителів української мови і літератури Гімназії-інтернату № 13 м. Києва *Ольги Ходацької* та композитора і виконавця, співоробітника Центральної бібліотеки Солом'янського району м. Києва *Ігоря Якубовського*. Зустріч відбулася 21 лютого в Центрі вільного спілкування «Діалог» Товариства «Знання» України.

Учасниками імпрези були народна артистка України *Галина Яблонська* з онуками *Златою* і *Владиславом Богатицьовими*, народна артистка України *Тетяна Негрій* і відомий український кінорежисер *Дмитро Ломачук*, режисерка і сценаристка *Надія Якименко* з онуком *Маркіяном Бабельським*, родина *Цebro – Олеса* і *Олександр* з дочками *Дариною* і *Златою*.

Виразною деталлю заходу була виставка українських хусток і вишиваних рушників з колекції заступниці головного редактора всеукраїнської газети «Справи сімейні» *Людмили Грабовенко*, яка поділилася історією її створення та щемними спогадами, пов'язаними з долею кожної хустки і рушника з усіх регіонів України.

Під час імпрези йшлося про вічне – мову, віру, народ, націю. Учасники говорили, як з глибини віків до нас доходить мудрість минулих епох і через традиції родинного виховання, що склалися не одне століття. Любов до рідної мови, до Батьківщини, до землі пронизувала все родинне життя: через колискову пісню, народну думу, через дитячу молитву за Україну, з розповідями про героїчні вчинки тих, хто борювався й нині бореться за нашу

незалежність – сакральне входило в душу дитини, підлітка. Це єдиною увесь рід на основі спільності громадських прагнень.

Галина Яблонська наголосила на таких чеснотах, як любов до батьків, родинна злагода, почуття кровного зв'язку, згуртованість усіх членів родини, духовному потягу до рідного дому, культури і мови.

Надія Якименко поділилася переконанням, що людина може бути щасливою в праці й розповіла, як до цієї чесноти привчає свого онука, який у відповідь продекламував для присутніх вірш про мову.

Неймовірно зворушливим був виступ родини Цebro. Батько – Олександр Васильович, розповів про недавню ситуацію, коли він мав щире розмову зі старшою донькою Дариною, одинадцятикласницею гімназії-інтернату № 13 м. Києва, про відповідальність за виховання молодшої – Злати, якщо їх із дружиною, Олесею Петрівною, покличе війна на поле бою. Талановиті сестрички Цebro прочитали вірш поетки Т. Лісенко «Не сирота».

Дмитро Ломачук зізнався, що завдячує своїм успіхам дружині, Тетяні Негрій, яка є тим тендітним і водночас міцним крилом, яке додає рівноваги їхній родині. А ще Дмитро Федорович оголосив, що у 2023 році знято фільм «Пекельні обійми», презентація якого відбувається днями у Ворзелі, Бучі, Гостомелі.

Тетяна Кондратенко, головна редакторка журналу «Я сам/а», зачитала цікаві дописи маленьких і дорослих читачів, у яких – увага до рідного слова, пісні, казки, звичаїв і традицій українського народу. З матеріалів журналу навела приклади розвивальних ігор, що формують особистість юних.

Про старі прості істини, на яких тримається міцна українська

родина, про цінності сімейного виховання, про звичаї і традиції, про національно-патріотичне виховання молоді продовжили діалог запрошені гості – лідер Всеукраїнської інноваційної освітньої платформи «Сходи в майбутнє» *Ігор Найдя*, членкиня Правління Київської «Просвіти» *Зоя Голома*, керівник Центру вільного спілкування «Діалог» Товариства «Знання» України *Любов Лавріненко* й інші.

Світлій пам'яті Дмитра Павличка, українського поета, перекладача, шістдесятника, громадсько-політичного діяча, Героя України було присвячено вірш «Коли ми йшли удвох з тобою» у виконанні Ольги Ходацької і пісню «Два кольори», майстерно виконану композитором і виконавцем Ігорем Якубовським.

Протягом усієї імпрези звучали вірші і проза Ольги Ходацької в авторському виконанні та пісні на її слова у виконанні Ігоря Якубовського і народної артистки України Тетяни Негрій. А «Вишиванку», «Калину» і «Чорну каву» співав увесь зал – велика і дружна українська родина.

Відником імпрези був радіо-журналіст *Вадим Колосок*, який життєствердно виснував, що всі ми – український народ, який складається з родин. І як велика річка, яка набирає сили з невеликих водних джерел, наша країна неодмінно здобуде Перемогу в російсько-українській війні, відродиться і зміцніє, бо міцною, незламною і духовно багатогою є кожна українська родина.

Ольга ХОДАЦЬКА,
член НСЖУ,
м. Київ

Ніна БАГНЮК,
журналіст, м. Кременець
Тернопільська обл.

Ришард БЕРА,
професор звичайний,
доктор габлітований,
керівник кафедри
педагогічної праці
і андрагогіки Університету
Марії Кюрі-Склодовської
м. Люблін, Польща

Світлана БЕРЕЖНА,
проректор з наукової,
інноваційної і міжнародної
діяльності ХНПУ імені
Г.С. Сковороди, м. Харків

Лариса БЕРЕЗІВСЬКА,
директор ДНІПБ України
доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент
НАПН України, м. Київ

Валерій БИКОВ,
директор Інституту
цифровізації освіти
НАПН України, доктор
технічних наук, професор,
академік НАПН України

Світлана БІЛЯЄВА,
старший науковий співробітник
Інституту археології
НАН України, професор
УДПУ імені Павла Тичини,
доктор історичних наук,
м. Київ

Михайло БОЙЧЕНКО,
професор кафедри
теоретичної і практичної
філософії
КНУ імені Тараса Шевченка,
доктор філософських
наук, професор, м. Київ

Павло ГОРНОСТАЙ,
головний науковий
співробітник Інституту
соціальної та політичної
психології НАПН України,
доктор психологічних наук,
професор, м. Київ

Борис БОГОДУШКО,
директор Сумської
загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 5 м. Суми

Віра ІЛЬЧЕНКО,
завідувач відділу інтеграції
змісту загальної середньої освіти
Інституту педагогіки
НАПН України, доктор
педагогічних наук, професор,
академік НАПН України,
м. Полтава

«Автор року – 2022» газети «Освіта і суспільство»

Ірина ГУБЕЛАДЗЕ, старший науковий співробітник Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук, голова Ради молодих учених НАПН України, м. Київ

Наталія ДІЧЕК, завідувач відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Микола ЗИМОМРЯ, завідувач кафедри германських мов і перекладознавства Дрогобицького ДПУ імені Івана Франка, доктор філологічних наук, професор, м. Дрогобич, Львівська обл.

Володимир ІЛЬІН, професор КНУ імені Т. Шевченка, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Марія КАРМАЗІНА, головний науковий співробітник Інституту політичних та етнологічних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України, доктор політичних наук, професор, м. Київ

Анатолій КОЛОДНИЙ, доктор філософських наук, професор, головний науковий співробітник відділу історії релігії і практичного релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, м. Київ

Ігор КОЛЯДА, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова, доктор історичних наук, професор, м. Київ

«Персона року – 2022» газети «Освіта і суспільство»

Василь КРЕМЕНЬ, президент НАПН України, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, м. Київ

Марія КУЛТАЄВА, завідувач кафедри філософії ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України України, м. Харків

Ірина КОРОЛЬКОВА, журналіст, м. Ізмаїл, Одеська обл.

Пьотр КОСТИЛО, голова Польського педагогічного товариства, професор, доктор хабілітований (Польща)

Світлана КРИЛОВА, завідувач кафедри культурології та філософської антропології НПУ імені М.П. Драгоманова, доктор філософських наук, професор, м. Київ

Олег КУБАЛЬСЬКИЙ, заступник директора з наукової роботи Інституту досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України м. Київ

Сергій КУРБАТОВ, професор КНЕУ імені Вадима Гетьмана, доктор філософських наук, м. Київ

Елла ЛІБАНОВА, директор Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, доктор економічних наук, професор, академік НАН України, м. Київ

Афанасій ЛОМАКОВИЧ, ректор Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, професор, м. Кременець, Тернопільська обл.

Юрій МАЛЬОВАНИЙ, учений секретар відділення загальної середньої освіти НАПН України, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Ірина МАРГОЛІНА, завідувач науково-дослідного сектору Інституту «Свята Софія»

Національного заповідника «Софія Київська», кандидат історичних наук, м. Київ

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, академік НАПН України, м. Київ

Олександр МІХНО, директор Педагогічного музею України, доктор педагогічних наук, м. Київ

Любов НАЙДЬОНОВА, заступник директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор психологічних наук, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Катажина НОВОСАД, доктор наук, ад'юнкт кафедри педагогічної праці і андрагогіки Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Польща

Віталій ПАНОК, директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Богуслав СЛІВЕРСЬКИЙ, професор Лодзинського університету, Польща

Андрій ТКАЧЕНКО, професор Полтавського НПУ імені В.Г. Короленка, віцепрезидент Міжнародної макаренківської асоціації, доктор педагогічних наук, м. Полтава

Василь ТКАЧЕНКО, Головний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАН України, доктор історичних наук, професор,

член-кореспондент НАПН України, м. Київ

Володимир ТКАЧЕНКО, професор кафедри політичних наук і права КНУБА, доктор історичних наук, професор м. Київ

Олег ТОПУЗОВ, віце-президент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, м. Київ

Людмила ФИЛИПОВИЧ, провідний науковий співробітник відділу історії релігії і практичного релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, професор, м. Київ

Назіп ХАМІТОВ, провідний науковий співробітник Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, м. Київ

Тетяна ШЕВЧУК, завідувач кафедри загального мовознавства слов'янських мов і світової літератури Ізмайльського ДПУ, м. Ізмаїл, Одеська обл.

Юрій ШЕРЕМЕТА, директор видавництва «Альфа Віта Груп», кореспондент «ОіС»

Дорота ЯНКОВСЬКА, директор студій Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, доктор гуманітарних наук м. Варшава, Польща

НАПН України, м. Київ

Агнешка ЦИБАЛЬ-МІХАЛЬСЬКА, декан педагогічного факультету Університету ім. Адама Міцкевича у Познані, голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук, професор, доктор хабілітований, м. Познань, Польща

Світлана СИСОЄВА, академік-секретар відділення загальної педагогіки і філософії освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Микола СЛЮСАРЕВСЬКИЙ, директор Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, член-кореспондент

Півстоліття з педагогікою праці

«Цей духовний світ побудований на досвіді і матеріальних здобутках рук, що працюють»

Тадеуш Вацлав Новацький

Педагогіка праці увійшла в науковий обіг як субдисципліна педагогіки понад півстоліття тому – у 1972 році. Її прогностичними тезами є положення щодо неперервної професійної освіти, теорії професійної підготовки, стандартизації професійних кваліфікацій, нових механізмів взаємозв'язку роботодавців і закладів професійної освіти. Яскравим представником польської педагогіки праці є Стефан Міхал Квятковський.

У віці 46 років Професор має усі високі дипломи, що засвідчують його високодостойне наукове зростання. А в 75 років – це знай і визнаний вчений і в Польщі, і за кордоном, який своїми теоріями, ідеями концепціями впливає на формування і реалізацію державної освітньої політики, зокрема – у сфері професійної освіти.

Така наукова кар'єра є результатом понад півстолітньої наполегливої праці, роздумів і невтомних пошуків, філософсько-педагогічного самовдосконалення і самотворення, методологічного зростання впродовж життя.

Аналіз праць Професора, а їх майже 600, дозволяє об'єктивно оцінити його вагомий науковий доробок, в основі якого – глибоко осмислене поєднання теорії з практикою. Розуміння і відчуття потреб своєї вітчизни у кваліфікованих робітничих кадрах, інноваційність, прогностичне бачення шляхів розвитку професійної підготовки виробничого персоналу для різних секторів економіки – усе це спонукало до постійних творчих пошуків, порівняльного аналізу, розширення співпраці з різними державними органами і громадськими організаціями з метою розвитку й утвердження соціального партнерства. Це не могло не вплинути на формування палітри особистісних якостей сучасного вченого – достойного представника наукової еліти Республіки Польща. Йому притаманні критичне мислення, висока вимогливість передусім до самого себе, а також до співробітників наукових установ та організацій, в яких він працював й нині працює – Інституту економічно-суспільних наук Варшавської політехніки, Інституту освітніх досліджень Міністерства народної освіти, Вищої педагогічної школи Польської спілки вчителів, а також Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, де він працював проректором, ректором, завідувачем кафедри педагогіки праці та андрагогіки. З 2007 року польські професори обирали його головою та заступником голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук.

Висока соціальна, професійна і наукова відповідальність характеризують діяльність професора як члена різних міжнародних і загальнопольських організацій.

Звернемося лише до окремих праць вченого, зміст яких переконливо підтверджує

цю думку. Монографія «Pedagogika pracy w perspektywie dyskursu o przyszłości» (за ред. Ryszarda Gerlacha) розпочинається фундаментальною статтею Професора «Z historii pedagogiki pracy» (2010). «Новим імпульсом для педагогіки праці є ідея навчання впродовж усього життя, що ламає бар'єри між етапом професійної праці й періодами, під час яких людина готується до праці, шукає її часом беззупинно...», – пише Стефан Квятковський.

Автор простежує етапи розвитку Інституту професійної підготовки (Instytut Kształcenia Zawodowego – IKZ) від 1972 р. Спочатку він складався з таких наукових відділів: теорії професійного навчання; організації професійного шкільництва та професієзнавства; навчальних програм і підручників з професійних дисциплін; дослідження ефективності професійного навчання; дидактичних засобів і прототипів; професійного донавчання і вдосконалення; наукової інформації (разом із бібліотекою).

Діяли також лабораторії: виховання у школі і закладі праці (на підприємстві) та підготовки кадрів для сільського господарства. За кілька

років після його заснування було створено філіали як відділи Інституту – в м. Катовіце – з проблем шкільництва гірничого і металургійного профілю; в м. Познань – шкільництва економічного профілю; в м. Кракові – шкільництва сільськогосподарського профілю.

Перспективні теорії і концепції, спрямовані на розвиток педагогіки праці, викладено в книзі «Pedagogika pracy – tradycja i wyzwania współczesności» (2012 р.). Як науковий редактор цього видання, у вступі професор зазначає, що ювілей педагогіки праці є доброю нагодою для рефлексії над минулим, сьогоденням і майбутнім цієї галузі наукового знання. У науковому житті це час «достатньо тривалий для того, щоб засвідчити своє функціонування, обґрунтувати стиль організації дослідницької діяльності, утвердитися в свідомості представників своєї дисципліни і споріднених дисциплін». Водночас це і досить короткий період у контексті бачення науковців–представників інших педагогічних субдисциплін, що «обросли» традицією.

Теоретичне осмислення розвитку педагогіки праці в Польщі розпочинається в інтерв'ю з професором Т.В. Новацьким. У вересні 2000 р. це інтерв'ю брали професори С.М. Квятковський і М.Й. Шиманський (опубліковано в книзі «Pedagogia o sobie i o pedagogice» за ред. А. Богая і С.М. Квятковського). Його зміст став мудрою теоретичною передмовою до роздумів відомих польських вчених про педагогіку праці, їхнього бачення перспектив її розвитку, зокрема С. Качора, З. Вятровського, В. Фурманека, Х. Беднарчика, С.М. Квятковського, Ф. Шльосека, Р. Герляха, А. Соляка й інших.

Головний редактор цього унікального видання С.М. Квятковський зазначає: «історія

педагогіки праці» є короткою у порівнянні з іншими субдисциплінами педагогіки, але це період, в якому вже можна ідентифікувати теоретичні засади і головні напрями емпіричних досліджень. Власне дослідження, характерні для педагогіки праці, відрізняють субдисципліну. Вона є відповіддю на реальні потреби господарської системи, трансформації відповідно до сучасної педагогічної думки на процес тривалого навчання – професійного і загального». Прогностичними є висновки професора щодо перспективних напрямів досліджень з педагогіки праці. На його думку, доцільно зосередитися на таких напрямках як професієзнавство, професійне порадицтво; стандартизація професійних кваліфікацій, неперервна освіта.

На основі узагальнення результатів досліджень вчений запропонував таку тематику досліджень: професійний розвиток (мотиви вибору професій, професійна адаптація, професійна активність, професійне зростання); нові професії (напрями розвитку нових професій в Європейському Союзі); нові форми працевлаштування (еластичні форми працевлаштування й організації праці); класифікація професій (господарська і шкільна – їх взаємозв'язок); взаємозв'язок професійної підготовки з ринком праці (роль ринку праці в процесі модифікації структури і змісту навчання); локальні і глобальні цілі професійної підготовки (взаємозв'язок – локальний і глобальний ринки праці); професійні кваліфікації (рівні і моделі кваліфікації); аналіз процесу праці (методи оцінювання праці); баланс кваліфікації (методологія оцінювання кваліфікації працівників).

Важливого значення Професор надає ще одному дослідницькому напрямку відповідно до змісту меморандуму Європейської Комісії «Uczenie się przez całe życie» – «Навчання впродовж життя». Такий підхід до визначення напрямів подальших досліджень з педагогіки праці є методологічно обґрунтованим і перспективним.

Отже, основну увагу Стефан Квятковський приділяє новим потребам ринкової економіки, професійним кваліфікаціям, стандартам професійної освіти. Польський досвід дослідження проблем науково-методичного забезпечення підготовки сучасного виробничого персоналу є цінним для українських науковців.

Значний теоретичний і практичний інтерес

становить авторська теорія професійної підготовки. Професор привертає увагу до дуальної системи, її економічної і дидактичної цінності. Помітною подією в Польщі стало видання підручника «Szkola a rynek pracy» за наук. ред. А. Богая і С.М. Квятковського. В ньому всебічно у «стратегічних категоріях» розкрито особливості професійної освіти у взаємозв'язку з ринком праці. Зрозуміло, що це вимагає не тільки ретельного аналізу соціально-господарських умов, а й врахування прогнозів на загальнодержавному, регіональних, локальних та галузевих рівнях.

Методологічно виправданим є концептуальний підхід авторів цього підручника, спрямований на вивчення етичних засад освіти і ринку праці. Етичні проблеми освіти на початку XXI століття і сучасного світу праці, програми, кодекси, а також міжнародні та польські етичні стандарти – цей напрям є надзвичайно важливим не тільки для Польщі та України, а й для всього світу.

Ми не маємо можливості здійснити аналіз інших важливих наукових праць Професора, виданих упродовж останніх років за його науковою редакцією, зокрема: *Młodzież wobec współczesnych zagrożeń w życiu społecznym*. APS. Warszawa 2019; *Kompetencje przyszłości*. FRSE. Warszawa 2020; *Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian na rynku pracy*. APS. Warszawa 2020; *Współczesne problemy pedagogiki w kierunku integracji teorii z praktyką*. APS. Warszawa 2021; *Prawo oświatowe*. WOLTERS KLUWER. Warszawa 2022 (wznowienie) та інші.

Обрання Професора С. М. Квятковського

11 квітня 2003 р. іноземним членом Національної академії педагогічних наук України було цілком закономірним й за-свідчило високе визнання наукового добробку Професора українською науково-педагогічною спільнотою. 27 грудня 2017 р. рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Професору С. М. Квятковському присвоєно звання Почесного доктора (HONORIS CAUSA) цього вишу.

Президент НАПН України Василь Кремень на урочистому засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова зазначив: «Досягнення Професора в європейському науково-освітньому просторі екстраполюються в сучасній педагогічній теорії і практиці на засадах культуровідповідності, полікультурних цінностей, міжнаціональної професійної комунікативної взаємодії. У сучасних соціокультурних умовах реформаційних змін освітніх систем європейських країн науковий і педагогічний досвід С. М. Квятковського є вагомим ресурсом розбудови професійної, педагогічної освіти та освіти упродовж життя, взірцем цілісного сходження особистості до вершин професійної майстерності, виявом наукового таланту, дієвості ідей педагогіки праці».

Нелля НИЧКАЛО,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення професійної
освіти і освіти дорослих НАПН України

Іноземний член НАПН України

Агнешка Цибал-Міхальська – голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук, професор звичайний, доктор хабілітований у галузі гуманістичних наук, фахівець із загальної педагогіки та соціології освіти.

Декан Педагогічного факультету Університету ім. А. Міцкевича у Познані.

Наукові інтереси:

- соціально-педагогічні проблеми молоді
- глобалізація сучасного світу (глобалізація як найбільший мегатренд сучасності), спектр проблем глобального світу та якість життя сучасної людини, молоді;
- орієнтація молоді на медіа-опосередкований досвід, масову культуру, ідеологію споживання;
- молодь як менеджер власної кар'єри; молодь у світі «безмежної» кар'єри: планування та моніторинг кар'єри – перехід молоді від освіти до ринку праці;
- ідентичність сучасної молоді та фактори, що визначають якість формування ідентичності у світі перманентних змін;
- система цінностей, стилів життя, а також орієнтація на розвиток та активність життя молоді;
- європейська освіта.

У 2022 році за активної участі Агнешки Цибал-Міхальської організовано і проведено спільне засідання Комітету педагогічних наук Польської академії наук і Президії НАПН України, результатом якого стало підписання спільних пропозицій щодо поглиблення наукової співпраці між Комітетом педагогічних наук Польської академії наук та НАПН України. У рамках XI Загальнопольського педагогічного з'їзду, участь у якому взяла делегація науковців з України, відбулося окреме пенельне засідання «Виховання в умовах війни».

Обрана іноземним членом НАПН України по Відділенню філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України.

Почесний доктор НАПН України

Ришард Войцех Бера – професор звичайний, доктор хабілітований.

З жовтня 2006 року працює в Університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща), з 2018 року очолює кафедру педагогіки праці та андрагогіки в цьому університеті.

Професор Ришард Войцех Бера приділяє значну увагу розвитку польсько-української / українсько-польської наукової співпраці, проведенню спільних досліджень з педагогічними університетами України, виданню спільних наукових збірників і монографій. Є автором і співавтором кількох монографій та понад 40 статей з різних сфер педагогічної науки.

Наукові інтереси:

- проблеми виховання в збройних силах;
- розроблення нових системних рішень у соціально-виховній діяльності армії;
- колишні військовослужбовці на ринку праці та їхній особистісний ресурс;
- проблеми молодих мігрантів;
- соціальні проблеми трудових мігрантів;
- процеси глобалізації та кар'єри в умовах міграції;
- професійне функціонування соціальних працівників.

У 2015 році був обраний членом Комітету педагогічних наук Польської академії наук (відділ гуманістичних і соціальних наук Польської академії наук).

Професору звичайному, доктору хабілітованому Ришарду Войцеху Бері присвоєно звання «Почесного доктора НАПН України».

Сенс справжнього поета полягає у поєднанні розмаїтих, нерідко суперечливих філософських засад та ідей, які не обмежуються зв'язком крізь призму конфліктів національного чи соціального характеру. Дмитро Павличко вміло демонстрував своєю творчістю досвід з проєкцією на загальнолюдські цінності. Його кращі поетичні витвори свідчать про нього, власне, як про носія національних і соціальних устремлень, а звідси – мислячої людини, у світобаченні якої земне існування має сполуку із духовним, трансцендентним буттям.

Кілька хрестоматійно відомих фактів. Його перша книжка «Любов і ненависть» побачила світ у 1953 році. Від 1963 року письменник проживав у Києві. Його збірку «Правда кличе» (1958) було заборонено, а повний її тираж знищено. Поетичний талант Павличка знайшов широке визнання з боку найширшого читацького загалу завдяки його пісні «Два кольори», музику до якої поклав визначний композитор Олександр Білаш (1931-2003).

Що примітно для Павличкового письма? Художні образи Дмитра Павличка вражають своєю динамікою, новими асоціаціями, майстерно поєднаними кольорами; вони дивують сконцентрованою на рівні світопочуттів як окремих людей, так і спільноти. Багата змістом поезія постає яскравим віддзеркаленням духовних устремлень українського народу, що об'єднує ХХ століття з новітньою епохою. Вона творить своєрідну композицію, в якій проявляється переплетення людських дол, а в сучасних умовах ця архітектоніка стає ще більш вагомою, бо ж ведемо мову про епоху викликів і нечуваних випробувань, тобто йдеться про нинішній стан незалежної Української держави як суб'єкту величини. У поезіях Дмитра Павличка мають місце непоодинокі мистецькі протиставлення, оскільки вона просякнута могутнім інтелектуальним масивом, сповненим енергією та розмаїттям. Проте публіцистично-експресивний пафос його поетичного мистецтва зримо підпорядковується усвідомленій поміркованості, коли, за словами Івана Франка, панує «закон над темпераментом» та «естетика над особистою користю».

Свідченням цього видаються твори, що вміщені у німецькомовній збірці «Княгиня Європи» (Дрезден, 2010), яку упорядкував автор цих рядків. До цього часу були лише спорадичні спроби, особливо у 60-х та 70-х роках, донести Павличкову творчість ближче до свідомості німецького читача, зокрема, у перекладах **Андреаса Райманна** («SinnundFor», 1977, №.2, с. 407-408). В цей період з'являються також переклади його поезій з-під пера **Йони Грубера** (1908-1980), які тут опубліковані вперше на сторінках книжки «Княгиня Європи». Переклади **Ірини Качанюк-Спех** можна б назвати найбільш суттєвим причинком рецепції Павличкового творчого ужитку з останніх десятиліть; вони

Віще слово Дмитра Павличка

29 січня 2023 року відійшов із світу живих Дмитро Павличко. Великий Поет народився 28 вересня 1929 року. Уродженець маленького села Стопчатів, що на Прикарпатті, став знаковим не лише для однієї певної показової епохи – із живими полишається живим Його Віще Слово. Воно належить велетню українського національного відродження ХХ століття.

дійшли до німецького читача наприкінці 90-х років, а деякі з них стали відомими піснями, як, до прикладу, неодноразово вже згадувані «Два кольори». Поява поетичної збірки «Київ у травні» (2001) в упорядкуванні *Миколи Зимомря* трьома мовами – українською, польською та німецькою – була дуже схвально оцінена критиками як в Україні, так і поза її межами. Постійно перебуваючи в пошуку нових поетичних форм та інновації жанру, Дмитро Павличко черпав з джерел власного творчого досвіду та зі скарбниці традицій українського класичного письменства; при цьому не можна не помітити благотворного впливу Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки. Щоправда, треба зауважити: голос Дмитра Павличка мав завжди своє власне звучання і воно – по-справжньому сольне, безсереднє, природне. Верлібр, досконало опанований поетом, є рівноцінним біля віртуозно відшліфованої класичної строфи. Так, без сумніву, Павличкова поезія є «антропоцентричною», як слушно відзначив польський критик *Януш Дзевуцкі*. При читанні його віршів «впадає в очі, з одного боку, їхня глибина думки та її багатий на афоризми характер; з іншого боку, це – проста й кришталево чиста мова спілкування». А ще прагну додати: тут панує висока культура слова, де немає штучної схематичності. Найважливіше, що доцільно виокремити, – глибину ідей та їхню проблематику. Вони постають джерелом для окреслення феномену його творчого ужинку та його самовідданої діяльності, що припадає на другу половину ХХ століття, власне, час злетів і потрясінь в історії України. І повсюди й завжди чистий біль поета виливається у парадигму його внутрішнього світу; це – буття людини, яка буквально прив'язана до конкретного часу та яка завдяки своїм діям творить моральні, суспільні

непромінальні життєві цінності.

Поет закликав у кращих строфах розглядати людське життя з перспективи історії. Збагнути правду означає, на його думку, бути вільною людиною з усвідомленням її покликання як особистості. Тому, приміром, Павличкова німецькомовна збірка «Княгиня Європи» спричиняє в умовах війни, яку розв'язала Росія проти суверенної України, *ефект пробудження* в німецького читача, що диктує почуттяплотодотворної солідарності з українським народом. Звідси – візерунок з українських прапорців, що нині майорять у численних вікнах громадян Німеччини...

Творчість Дмитра Павличка – це беззаперечна віха в літописі українського письменництва. Це засвідчує інтерв'ю, що його вдалося укласти авторові цих рядків від 15 травня 2000-го до 17 лютого 2001 року. Воно було опубліковане на сторінках журналу «Кур'єр Кривбасу» (2001, № 138, с. 3-9). В той час Дмитро Павличко був Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Польща. Звісно, хотілося приглушити безпосередній сенс конкретних запитань, які тоді прозвучали. Бо важливим видавався насамперед стрій думок Дмитра Павличка як видатного поета й державного діяча.

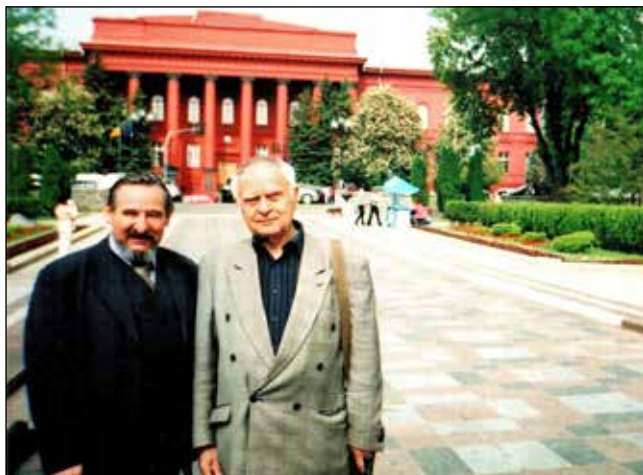
Чимало різножанрових творінь увиразнює, сказати б, його контрапункт у пов'язі з мотивами, ідеями, художньо-часовими контрастами, імпліцитно неприхованими зіставленнями, прямими

До найважливіших книг Дмитра Павличка належать: «Правда кличе» (1958), «Гранослов» (1968), «Сонети» (1978), «Таємниця твого обличчя» (1978), «Покаянні псалми» (1994), «Ностальгія» (1998), «Золоте ябко» (1998), «Наперсток» (2000), «Засвідчую життя» (2000), «Київ у травні» (2001), «Ялівець» (2004), «Пам'ять» (2004), «Сонети» (2004), «Три строфи» (2007), «Аутодафе» (2008). Особливо вагомі заслуги Дмитра Павличка як перекладача. Він переклав з різних мов цілу низку літературних творів українською. Окремими виданнями були надруковані такі книжки: «Криваві сонети» словацького поета Павола Гвездослава Орсага (1986), «Світовий сонет» (Антологія, 1983), «Сонети» Вільяма Шекспіра (1998), «Антологія словацької поезії 20 ст.» (1997), «50 польських поетів» (2001), «Ода свободі. Мала антологія російської поезії» (2004), «Антологія болгарської поезії» (2006), «Ідея світу. Мала антологія хорватської поезії» (2008).

звертаннями до образів сучасної доби тощо. Думки поета прогнозовані, бо вони – результат його логіки «тексту в тексті». Це особливо примітне для Павличкових дарчих написів, написаних експромтом і адресованих різним особам. Не буде перебільшенням, якщо б сказати: Дмитро Павличко неповторний майстер автографів як цілісно філігранного жанру. Він пробуджує реципієнта художнім словом, а з огляду на сконцентрованість часу, вибудовує бажання – спонуку висловитись. Ось, зразок «тексту на рівні підтексту», спроектований поетом на «Я-особу». Власне, такою видається квінтесенція зізнання з уст Дмитра Павличка: «Мені про себе говорити тяжко... Можу тільки відзначити, що моя книжка «Правда кличе» (1958 р.) була, мабуть, першою ластівкою поезії шістдесятиників. Я пригадую свої перші зустрічі з І. Драчем та М. Вінграновським, як зустрічі з надзвичайною радістю мого життя, їхня творчість відрізнялася від моєї творчості більшою метафоричністю, молодією енергією, викликом утертій і примітивній поезії радянських співаків щастя. Код? Національне боління – від Шевченка, універсальне мислення – від Франка, вишуканість мови, зворушення – від Тичини і Рильського. ... Але в тому генетичному коді було це все, а при тому була ще європейскість, відстороненість від щоденної декларативності, ухил у питання: що таке світ і для чого живе людина».

Дмитро Павличко чином і творчістю доказав: він жив Україною і завжди вірив у її кращу будучність. А в його художньо довершеному слові доцільно віддзеркалений голос багатостраждальної доби.

Микола ЗИМОМРЯ,
член Національної спілки
письменників України,
м. Дрогобич

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук, академік НАПН
України, лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка.

«Віку двадцять першого предтечо, я до тебе одного молюсь»

У двадцять сім років Дмитро Павличко написав вірш «Поет не вмирає» (1956), яким і визначив осердя екзистенційного протистояння Шевченка з його та України ворогами:

– Умре... – Всміхнуться очі злі
І знов застигнуть в отупінні.
Умре, щоб жить на Україні.
Щоб вічно жити на землі!

Наступні десять років були періодом інтенсивного й системного заглиблення у біографію і творчість українського Кобзаря у процесі роботи над Шевченківською тематикою. На початку 1960-х років поет Дмитро Павличко разом із режисером Володимиром Денисенком створив яскравий, проникливий сценарій кінофільму «Сон» (1964) про дитячі та юнацькі роки Тараса Шевченка.

У 1964-му, тобто в рік 150-літнього ювілею Кобзаря Дмитро Павличко написав блискучу статтю «Тарас Шевченко», в якій зробив фундаментальний висновок: «З ідейного погляду творчість Шевченка – мабуть, найважливіша, найреволюційніша і найпрекрасніша істина не тільки ХІХ, але й ХХ віку. Якби вона мала форму філософського трактату або державної відозви, ворогам поступу й правди можна було б її замовчувати, передавши на їдло мугейним мишам. Але Шевченко свої суспільні ідеали проголосив як поет. Він дав їм силу художнього образу і таким чином зробив їх душею народу»¹.

В тому році Павличко виголошує молитовно-найдорожче:

Тарасе! Правдо вогнелика!
Мій боже, вірую – ти є!
Твій біль, твоя журба велика
Ввійшли навк в ество моє.

Сім своїм еством душевним, успадкованим від батьків², шестидесятник Дмитро Павличко виколісав істинну, неперевершену поезію «Молитва» (1965), порівнянну з Шевченковою «Молитвою», написаною століття до того, за своєю щирістю, вірою, глибиною:

Дмитро Павличко: «Україно, ми йдемо до бою – дай нам смертоносного меча!»

Цю статтю було написано рік тому – у лютому 2022-го – як розповідь про Шевченкову духовну присутність у творчій долі Дмитра Павличка й спочатку названо його словами: «Тарасе! Правдо вогнелика! Мій боже, вірую – ти є!». Проте на час її завершення випало повномасштабне збройне, загарбницьке вторгнення Росії в Україну, й стаття здобула нинішню назву, знову-таки зі слів українського Генія, національного і світового класика Дмитра Павличка, який ще в лютому 2015 року залишив нам історичне пророцтво:

Ми з москалями — не одна війна,
Була сто перша — буде ще сто друга,
Коли впаде кремлівський Сатана,
А ми від зброї вернемось до плуга.
Не змінив у статті жодного слова, в ній Дмитро Васильович живий, як і в моєму серці...

Отче наш, Тарасе всемогутній,
Що створив нас генієм своїм,
На моїй землі як правда сущий,
Б'ючий у неправду, наче грім.
Ти, як небо, став широкоплечо
Над літами, що упали в грузь;
Віку двадцять першого предтечо,
Я до тебе одного молюсь.

Вдумайтеся, на початку брежнєвських часів і на порозі злочасного застою член КПРС із 1954-го, українець Дмитро Павличко відверто молився не комуністичній ідеології, а виключно Тарасові Шевченку – творцю нації, клеймив радянські літа грузькими, тобто такими, в яких країна загрузнула, застрягла... Отже, офіційна клятва ХХІІ з'їзду партії в жовтні 1961-го, що тодішнє покоління радянських людей буде жити при комунізмі, також упала в грузь... У той час, коли вищою правдою в країні вважалася Програма будівництва комунізму, яка офіційно сприймалася як історично-щаслива неминучість, великий українець заявив, що носієм сущої, вогнеликої, невідпорної, громової правди є Тарас Шевченко.

Навіть у науковому вимірі вартість такої поезії вища від купи монографій, поготів, що в ті часи у них не можна було висловити й децимну поетичних істин Павличка.

Поет єдиний оголосив українського Кобзаря предтечею ХХІ століття й тим означив історичний вектор становлення і розвитку Нової України, про яку писав Михайло Грушевський. А коли через чверть століття вже постала незалежна Україна й робила свої перші кроки в абсолютно новій історичній реальності, Дмитро Павличко каже знаменні слова: «Нам потрібно буде Шевченка і в тому тисячолітті, в яке от-от відчиняться двері».

Не кажу, що всі Дмитра Павличка почули й зрозуміли, але з історичної дистанції більш як у півстоліття добре видно, що тоді Україна знайшла поета-пророка, який, подібно до Тараса Шевченка й Івана Франка, прозирає у майбутнє, відчував вітер історії, який гнав уперед події, передбачив українську рятівну крутозламність на рубежі століть і тисячоліть.

У цьому буремному контексті не можу не згадати хвилюючу Павличкову поезію зовсім іншої наповненості й тональності – «Шевченкова верба», написану 1978 року. Нагадаю, що на

початку свого Щоденника, 17 червня 1857 року, Тарас Шевченко занотував, як у жовтні 1850-го, коли його перепроводжували з Орської фортеці в Новопетровське укріплення, «у Гур'євмістечку я на вулиці підняв свіжу вербову палку і привіз її в укріплення, і на гарнізонному городі ввіткнув її в землю... Вона дійсно ростки пустила, а я ну її поливати, а вона – рости...» Засланець Шевченко прагнув частіше бувати під «улюбленою вербою», «завітною вербою», згадки про неї належать до найзворушливіших записів у Щоденнику. Свого часу Павличків близький друг Андрій Малишко писав у вірші «Тарасова гілка» про те, як у 1963 році з Казахстану «гілку верби від Тараса з неволі везли на Україну...»

У Дмитра Павличка читаємо:

Летіли ми на свято до Канади,
Везли з собою вугле деревце –
Тендітну правнучку верби тієї,
Що в Косаралі посадив Тарас.

Дмитро Васильович, який у літаку «брав на руки миле вербенячко», постає дивовижно ніжним і ліричним: «О моя вербичко, о мій листочку, плеканий слізьми!» Хоча неочікуване деревце намагалися не пропустити на в'їзді до країни, Павличко домігся свого й такі посадив його на канадській землі, де проживає багато українців, які в той час «стояли і співали “Заповіт”».

За сорок літ після публікації дивовижного вірша зателефонував я поетові з проханням дозволити згадати про нього в одній із моїх шевченкознавчих статей. Розмовляючи з Дмитром Васильовичем, одразу відчув, що він і досі хвилюється, згадуючи Шевченкову вербу...

...Оця тужлива деревина

Йому нагадувала рідний край

На засланні. Вона слізьми пустинню

Перетворила на родючий ґрунт!

Дмитре Васильовичу! Схиляюся перед Вашою неповторно-широю любов'ю до Тараса Григоровича...

«Шевченко зібрав у собі страждання всіх синів України...»

Наприкінці ХХ ст. Дмитро Павличко виголосив ряд промов, написав статті, дав інтерв'ю, присвячені Тарасу Шевченку³, що вкрай важливі для нашої теми. В них містяться висновки, спостереження, застороги, котрі необхідно пам'ятати.

Може коротко заторкнути лише деякі з них.

Поет, як ніхто, точно й вичерпно сформулював вселенську значущість творчості Кобзаря, заваживши, що до Шевченкової поезії неможливо підходити з міркою тільки української або тільки всеслов'янської повноти. Павличко бачить універсальну постать, котрій властиве з бігом часу виростати, наповнювати європейського і всесвітнього читача дивиною людинозвеличуваного, щирого, непримиренного до найдрібнішої кривди й олжі, бунтарського духу. За словами поета, Шевченко входить своєю вулканічною соціальною пристрасстю у всі всеземні соціальні струси, в суперечливі, болісні процеси формування нового, справедливого світу⁴.

Проте найперше геній і доля Шевченка належать Україні: «Він зібрав у собі страждання всіх синів України, що народились до нього. В його слові закладена незнищенна енергія поколінь, ним покликаних до боротьби за свободу». Шевченкова енергія передалась нам, вона перебудувала український пошевченківський світ, вона тягнула протягом ХХ ст. поїзд української Історії від однієї станції самостійності до наступної, аж до наших днів: «Шевченко вибавив нас із неволі»⁵.

За рік до здобуття Незалежності, в 1990-му, Павличко висловив пронизливі думки, сформулював болісні імперативи: «Шевченко перестраждав разом з нами по тюрмах і концтаборах – там його читали, він був надією тих людей»⁶. І коли ми хочемо

сьогодні якимось себе оцінити, перевиховати, зробити переоцінку моральних, місцевих і суспільних вартостей, то знову починаємо від Шевченка. До кого б з класиків ми не притулилися, завжди відчуваємо певну історичну дистанцію. Шевченко – не такий: немає на ньому історичної пилюки, яка лежить і на найгеніальніших творіннях інших поетів. У цьому, мабуть, його сила, але в цьому і наше нещастя. Добре, що ми дотепер маємо в його особі совість і честь, але трагічно те, що нічого не сталося за ці десятиліття. Ми повинні були б розвизатися і тепер уже думати дещо інакше, інакші проблеми вирішувати...»⁷.

Перечитавши ці рядки за три десятиліття після їх написання, здригнувся від усвідомлення глибини Павличкової мудрості, настояної на боліннях за Україну⁸, й водночас явного, сказати б, методологічно-застережливого посилання в майбутнє. Трагічно, що в останні роки Шевченкові совість і честь не пов'язуються в українському народі з можновладцями...

На початку нового, ХХІ ст. – 1 вересня 2002 року – Дмитро Павличко прочитав лекцію перед студентами і викладачами Києво-Могилянської академії на тему: «Українська національна ідея та її значення для утвердження державної незалежності України»⁹. Про це нині мало пишуть, але текст цієї праці свідчить про власне наукове дослідження поета з історії козацької України, викладене в блискучій публіцистичній формі. Дослідник виснував, що поезія Шевченка надала його особистісному чуттю національні виміри,

вона діє як відсвіжуючий дух гідності й відплата не лише за горе всієї України, а й за приниження кожної особистості, яка не терпить рабства і готова не ридати, а відплатити ударом за образу своєї честі: «Українська ідея в розумінні Шевченка належить до сутності світу і мусить бути явлена Богом, який у тій сутності перебуває... Шевченко вніс в українську ідею титанічну емоційну силу, що стала релігією нації... Духовне життя в творах Шевченка ставало майже рівнозначним перебуванню в свободі». Відому максимуму Кобзаря щодо москалів і українців – «У їх народ і слово, і у нас народ і слово» – Дмитро Павличко розкрив як імператив окремішності не лише культури, але й держави.

В цьому контексті необхідно відзначити, що в наш час Дмитро Павличко постає наймасштабнішим після Михайла Грушевського діячем,

який різко виступає проти феномена «хохла» – внутрішнього ворога українця: «Хохол для тебе – небезпека, / Страшніша за указ царя». Нагадаю, що в Шевченковій поезії зневажливе прізвисько хохол зустрічається лише один раз і то не українськими вустами вимовлене. Пам'ятаєте в поемі «Сон (Комедія)»? Розповідач стикається з учасниками помпезно-безглузлого петербурзько-царського параду, і йому зверхньо-поблажливо пояснюють: «Экой хохол! / Не знает параду. / У нас парад! Сам изволит / Сегодня гуляти!» Павличко несе в генотипі Шевченкові відразу й нещадність до промосковських українців, їхнього, говорячи словами Грушевського, «українського самозречення», і саме до Кобзаря звертається за духовною допомогою:

**Тарасе, дай мені вогню,
Твою ж бо правду бороню!
Так, бороню перед хаклами
В державних крислах...**

До речі, працюючи на початку століття в Національному культурному центрі України в Москві, багато разів стикався з посиланнями пихатих російських відвідувачів на те, що, мовляв, український Кобзар аж ніяк не міг обійтися без російської мови й саме нею написав свої повісті, деякі поеми й навіть щоденник. Але в арсеналі моїх шевченкознавчих осягнень почесне місце займали невідпорні формулювання Дмитра Павличка із його передмови до Шевченкового «Кобзаря», виданого 1990 року у «Веселці», про те, що в репресивних умовах заборони української мови це був вимушений акт душі, відірваної

від свого національного середовища: «Зрештою, не в російській мові бачив поет загрозу для існування українського народу, а в денационалізації, яку за допомогою російської мови провадили в Україні всі установи царської влади»¹⁰.

Що й говорити, вмів Дмитро Васильович афористично й красиво проректи здобути ним самим істини... Поет звертає увагу, що понад століття після Шевченка «руський мір» фактично користується царськими, імперськими методами, тому «помилково було б сказати, що Кобзар завершив своє діло і може відпочити».

«Встаю, щоб знову послухати Шевченків Заповіт...»

Познайомився з Дмитром Павличком у Культурному центрі України в Москві, він одразу зрозумів, що саме завдяки цьому осередку неза-

лежна Україна вперше стверджувала тоді справді самостійну державну культурну політику за кордоном і доклав до цього великі зусилля. Коли чиновники намірилися комерціалізувати роботу духовної установи, Герой України Дмитро Павличко у квітні 2015 року звернувся до Президента України з листом, в якому заявив, що Культурний центр України, «незважаючи на війну й реальні загрози, продовжує системну пропаганду Шевченкової мови в оточенні служників кремлівської Москви й достойно тримає український прапор на Арбаті».

Вдячно згадав я про це на презентації Павличкової книги поезій «Омела» у Національному музеї літератури в грудні 2017 року. В її заголовному вірші Дмитро Васильович сказав про своє покликання:

**Але буду я націю виривати з ясиру
Язика, що винищує мову мою.
Рідна земле моя, тополина й соснова,
Омелою обрбсла, я тобі поясню, –
Знай: свобода твоя – то життя твого Слова,
Непорочно ясного, наче серце вогню.**

Поет ясно й переконливо показав, хто ми є, і в чому полягає драматизм історії нашої:

**А ми – народ, що народився з мови,
Палаючої на кострах Москви.**

Виступаючи на Майдані 23 січня 2014 року, Дмитро Павличко заявив, що «нема такої зброї на світі, що здатна знищити слово Шевченка й Франка»...

**Я вірю в Україну, в рідну мову,
Що в кігтях двоголового орла
Вмирала й воскресла знову й знову,
І в муках нашу душу зберегла...**

Майже півтора десятиліття очолюючи Національний культурний центр України в Москві, повною мірою переконався у нездоланній силі й полум'яності Павличкових антимосковських поезій, адже близько-близько бачив очі схвильованих українців, які в самому серці Москви слухали, скажімо, його вірш «Я вбитий був під Крутами...» (2012):

На фото:

*Дмитро Павличко і Володимир Мельниченко.
3 грудня 2019 року*

Я, кулею московською
Пробитий на проліт,
Встаю, щоб знов послухати
Шевченків Заповіт.

В одній із публікацій зустрів я пояснення: «Тут ідеться не про вірш “Заповіт”, а про ту духовну спадщину, яку Тарас залишив нації». Та насправді в Москві особливо глибоко усвідомлюєш, що серед Шевченкових духовних заповітів найперший – «кайдани порвіте», бо йшлося про московські кайдани...

Тому в Павличковому вірші «Перемога» з Майдану, який і порвав московські кайдани, читаємо, затамувавши подих:

Майдан стоїть. Співає празники,
А ти, як учень, шепчеєш «Заповіт».
Ти – переможець, ти – народ, ти – слово,
Що творить правди і свободи світ.

Геній Павличка виявляє себе ще й у тому, що він знає Тараса Шевченка більше й глибше, ніж ми, тож долаємо з ним не лише поетичні, а й освітянські вершини, відкриваємо нові, незвичні ракурси перспективи розмислів над Шевченковими текстами. Нагадаю лише мимохід висловлену більше як три з половиною десятиліття тому думку про те, що «в “Заповіті” Шевченко звертається не тільки до українців»¹¹.

До речі, мені доводилося чути від окремих відвідувачів Культурного центру, що «совершенно недопустімо і очень опасно пропагандировать в двух шагах от Кремля» поезії Дмитра Павличка. Між іншим, якщо комусь здається неймовірно, чи ще гірше – надуманою така наша діяльність на московському Арбаті, пропонує відкрити мою книгу «Москва у творчій долі Тараса Шевченка», що вийшла в російській столиці на початку 2015 р. українською мовою(!), котру закінчує цитациєю Павличкового вірша «Молитва» зі зверненням до Господа, виголошеного наприкінці 2013 р. на київському Євромайдані:

Тож яви нам всі майбутні дати,
Відповідь на запит наш яви:
Скільки ще разів нам помирати
Й воскресати на хрестах Москви?

Там само можна прочитати й уривок із «Берестечка» Ліни Костенко, в якому устами

Богдана Хмельницького виснувано: «Аби лиш не з Москвою. / Хай Україну чаша ця мине...».

Так от, я сприймав «російські предостереження» як унікальну позитивну оцінку нашої роботи. Нагадував у відповідь, що на початку цього століття у нещадному до москвитів вірші «Пам'ять» (2002) Дмитро Павличко мирно й зважено виклав теоретичну позицію вже незалежного українського народу:

Ми вас не любимо, та жити
Потрібно так, щоб ворожда
Нас не спалила...

Росія не почула, не захотіла почути... В умовах гібридної війни Московщини проти України Дмитро Павличко по-шевченківськи жорстко сформулював імператив української відповіді:

Нас живих і мертвих бити буде
Братньо так – смертельно, з-за плеча,
Доки ти не встромиш їй у груди
Кованого, братнього меча.

Це значно грізніше Шевченкової фіксації того, що ми «скородили списками московські ребра». Та ж і загроза з боку Москви зростає незмірно...

«Клади фундамент рідної держави на сповідах Шевченкові й Франкові»

Повернувшись до Києва влітку 2015 року, раз у раз зустрічався з Дмитром Павличком аж до кінця 2019 року (до пандемії) в редакції Всеукраїнського культурологічного тижневика «Слово Просвіти», де він постійно друкував свої поетичні й публіцистичні твори. Пам'ятаю Павличкові «П'ять пісень», найперше рядки з «Листа укропів» до Путіна:

Думай, нащо здалась та воєнна –
Крикну, гавкну: «Крим за мить візьму!».
Крим ти взяв, та не здобув Шевченка
І землі, належної йому.

У величезній кількості Павличкових поезій Шевченко духовно наявний, але, зверніть увагу, варто Дмитру Васильовичу назвати його прізвище, безпосередня присутність Шевченка, здається, містично множить й історична правота поетового слова постає ще непорушнішою... Це стосується й Івана Франка, безприкладно глибоке осмислення якого Павличком вимагає окремої

розвідки. Ось у вірші «Три слова» (2018) висловлено невідпорну поетичну інвективу:

А ти повинен бути наготові
Розбити Москву, що йде з-за Перекопу;
Ти на самій межі своєї крові
Клади фундамент рідної держави
На сповідах Шевченкові й Франкові.

Назавжди запам'ятав як геніальний поет і трибун читав мені з автографа свої вірші, принесені в редакцію. Скажімо, в грудні 2018 року почув од Дмитра Павличка його вогненний вірш «Геть від Москви!», близький духом Шевченковим пристрастям. В устах українського патріарха визвольної поезії пронизливі рядки запеклись історичною інвективою: «Геть від Москви! Там сплять царі криваві; / І сниться їм, що нас жемуть вони в Сибір...»

Зізнався тоді Дмитру Васильовичу, що в моїй душі поселилися його пронизливі строфи з вірша «Ми з москалями – не один народ...»:

Ми з москалями – не один закон,
Ми на своїй землі, вони – заброді,
Вони – катуші, вбивства і полон,
А ми – повстанці й прапори свободи.

Україно, янголе з трубою,
Будь сьогодні нам за сурмача!
Україно, ми йдемо до бою –
Дай нам смертоносного меча!

Цей вірш написано в лютому 2015 р., тобто через два століття після народження Тараса, і він конгеніальний Шевченковому Духу й Слову.

У просторіні видатної Павличкової творчості розчинено, розлито Шевченкову духовну присутність, і вона не дає схибити в сучасній боротьбі за Україну. В цьому немає жодного пафосу чи перебільшення. В історичному потоці невіддільного людству часу кожна нація інтегрувала духовні цінності, що дають змогу зберегти її генотип. Український духовний і душевний генетичний код – у Шевченковій творчості. Зміна коду загрожує існуванню духовної України, а спадкоємна творчість Дмитра Павличка виступає надійним гарантом його захисту й збереження.

¹ Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 т. Т. 1: Українська література. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. С. 54.

² У спогадах Дмитро Васильович розповів як у дитинстві діти вдома читали з батьками вірші Тараса Шевченка, а ще сам декламував їх із сільської сцени. В публікації «Про себе» (1981) є дивовижно-прямі зізнання: «Декламуючи зі сцени вірші Тараса Шевченка, я сприймав його твори як своє власне імпровізоване слово. З того вогнистого переживання я не міг вийти до того часу, доки не почав складати власні вірші». По суті йдеться про те, що Павличко виріс із Шевченкового генотипу, переданого від батьків.

³ Шевченко й сучасність. Промова, виголошена 11 березня 1984 року в Українському Робітничому домі в Торонто; Свято громадянської совісті. Виступ на відкритті Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» в Запоріжжі 9 березня 1987 року; Совість і доля. Виступ на відкритті Міжнародного Шевченківського форуму в Празі «Від серця Європи до серця України» 10 травня 1989 року (виголошений чеською мовою); «Золоте ядро Шевченкової творчості». Відповіді на запитання журналу «Всесвіт» (1990, № 5); Новий завіт українського народу. Передмова до книги Тараса Шевченка «Кобзар». Київ: Веселка, 1990; Геній Шевченка. Виступ на святі Т. Шевченка 16 березня 1996 року в Кошицях (Словаччина); Головна заповідь Шевченка (1995); Шевченкова молитва. Виступ на вечорі Т. Шевченка 9 березня 1998 року в Києві та ін.

⁴ Див.: Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 т. Т. 1. С. 68.

⁵ Там само. С. 86.

⁶ Як доречне нагадування... Потрясаючу історію розповіла в журналі «Київ» (2003, № 1) уродженка Шевченкового краю, колишня ув'язнена ГУЛАГу Ніна Вірченко. У 1950 році в Тайшетському спецтаборі (Іркутська область) ув'язнені жінки читали напам'ять Шевченка: «В бараці чути і плач, і стогін... З кожним словом, рядком входимо в Україну. Сльози котяться по щоках, ніхто їх не витирає... Ми всі зливаємося і душами, і думками, стаємо одним цілим!.. Без Шевченка в таборі не вижили б...»

⁷ Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 т. Т. 1. С. 80.

⁸ До речі, саме Павличковий належить хвилюючий словотвір «Шевченкове боління», яке, скажімо, є «ідейною і новаторською силою першого “Кобзаря”...» Чи поетове «боління за поневолений і зрусифікований рідний народ». За словами Павличка, «не може зникнути, запропаститися Шевченкове боління».

⁹ У 2012 році київське видавництво «Основи» видало фундаментальну книгу статей Дмитра Павличка (1987–2011) «Українська національна ідея» в 2-х томах, в якій зібрано й шевченкознавчі здобутки автора.

¹⁰ Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 т. Т. 1. С. 83–84.

¹¹ Там само. С. 71.

Січень-лютий 2023. Постаті

народно-побутовою оперою.

Микола Аркас є автором відомої книги «Історія України-Руси» (1908), популярного викладу історії України, поеми «Пилип Орлик» (1907).

Став засновником, меценатом і керівником миколаївського відділення товариства «Просвіта» (1907), що пропагувало українську мову і культуру, підносило національну свідомість українців через вечори, лекції, виставки, концерти. Відкрив народні школи в маєтках Богданівка та Христофорівка. Підтримував творчі стосунки з М. Грушевським, М. Кропивницьким, М. Лисенком, П. Ніщинським, Лесею Українкою, а також керівниками інших «Просвіт», яким надавав фінансову підтримку.

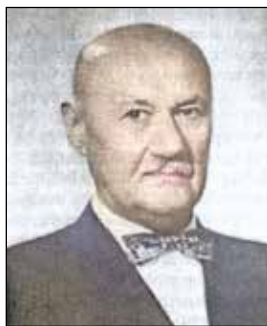
Помер Микола Аркас 26 березня 1909 у розквіті сил, сповнений творчих задумів. Його поховано на міському кладовищі в Миколаєві. На його честь названо вулиці у Києві, Львові, Одесі та інших містах України. У Миколаєві йому встановлено пам'ятний знак, проводяться «Аркасові читання» в Миколаївському національному університеті.

18 квітня 1996 засновано обласну культурологічну премію імені Миколи Аркаса, що присуджується за видатний внесок у розвиток та збереження української національної культури. 21 лютого 2003 випущено поштовою марку України «Микола Аркас (1853-1909)».

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 Першій українській гімназії присвоєно ім'я Миколи Аркаса (тепер лицей). У закладі встановлено скульптуру М. Аркаса, а в 1999 відкрито музейну експозицію про життя і творчість відомого діяча культури та освіти (в ніч на 1 листопада 2022 російські війська влучили ракетами С-300 в історичну будівлю Миколаївського ліцею імені Миколи Аркаса).

130 років від дня народження Романа Смаль-Стоцького (1893-1969), українського мовознавця, педагога, політичного діяча

Народився Роман Смаль-Стоцький 8 січня 1893 в Чернівцях у родині Степана Смаль-Стоцького, українського мовознавця і педагога, визначного громадсько-політичного, культурного, економічного діяча.

У 1911–1914 студіював мовознавство в університетах Відня, Лейпцига та Мюнхена. У 1915 в Мюнхені захистив докторську дисертацію.

З початком Першої світової війни став активним діячем Союзу Визволення України, брав участь в організації культурно-освітньої діяльності для українців, які перебували в таборах військовополонених у Німеччині. Наприкінці 1918 був назначений дипломатичним представником Західно-Української Народної Республіки у Берліні. Після акту злуки ЗУНР з Українською Народною Республікою в січні 1919 став радником, а в 1921 послом у посольстві УНР у Берліні. На цій посаді перебував до закриття посольства в березні 1923, коли переїхав до Праги, де став професором Українського Вільного Університету.

У 1918 Роман Смаль-Стоцький спільно з Василем Сімовичем стали редакторами видавничої серії «Нові виховничі шляхи». Першою книгою, виданою в цій серії, стала праця німецького педагога Георга Кершенштайнера «Що таке державногромадянське виховання».

З кінця 1924 до початку Другої світової війни працював у Варшавському університеті, спочатку як надзвичайний а згодом звичайний професор українського мовознавства. Рівночасно займав різні посади в уряді УНР в еміграції, зокрема посла УНР при польському уряді, міністра культури, міністра зовнішніх справ та віцепрем'єра. Був науковим секретарем Українського Наукового Інституту у Варшаві, заснованого урядом УНР. З 1934 – дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ) у Львові.

У 1947 переїхав у США. Став професором східноєвропейської історії в Університеті Маркет у Мілуокі (Висконсин). У 1949 заснував в тому ж університеті Слов'янський інститут і був його директором до 1965.

З 1952 був головою НТШ у США, а з 1955 – президентом Головної Ради НТШ. Автор понад 150 праць з української мови, літературознавства, культури, історії, політики: «Нарис словотвору прикметників української мови» (1925), «Значення українських прикметників» (1926), «Українська мова в Советській Україні» (1936), «Німецькі культурні впливи у дзеркалі української мови» (1942); «Походження слова „Русь“» (1949), «Розвиток поглядів про сім'ю слов'янських мов і їх взаємне споріднення». Уклад багатотомний «Українсько-англійський етимологічний словник» (виданий у 1962-1977).

Помер 27 квітня 1969 у Вашингтоні, похований на українському католицькому цвинтарі в Ленгторн (штат Пенсильванія, США).

140 років від дня народження Всеволода Петріва (1883-1948), військового і громадського діяча, генерал-хорунжого Армії УНР, педагога

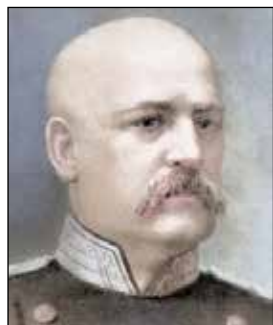

Всеволод Петрів народився 14 січня 1883 у дворянській родині шведсько-норвезького походження в Києві. Закінчив Київський Володимирський кадетський корпус, Павлівське військове училище і Миколаївську академію Генерального штабу у Санкт-Петербурзі. У листопаді 1917 В. Петрів організував з українців Західного фронту на території сучасної Білорусі полк імені Костя Гордієнка (або ж Гордієнківський полк) чисельністю до 500 бійців. На чолі полку він прибув до Києва, де в січні 1918 взяв участь у вуличних боях проти більшовиків. Навесні того ж року В. Петрів воював у складі Запорізького корпусу Армії УНР, звільняв територію України від більшовицьких окупантів. Очолював Житомирську юнацьку (юнкерську) школу. Протягом липня-листопада 1919 В. Петрів виконував обов'язки

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного музею України, провідний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, доктор педагогічних наук

170 років від дня народження Миколи Аркаса (1853-1909), письменника, історика, композитора, діяча культури та освіти

Микола Аркас народився в Миколаєві 7 січня 1853 в родині адмірала Чорноморського флоту. Батько його мав грецьке походження, а мати походила з давнього українського козацького роду. В 1870 закінчив приватну одеську гімназію, а в 1875 – Новоросійський університет в Одесі.

У 1875–1881 служив у морському відомстві в Миколаєві, згодом зайняв посаду мирового судді у Херсоні. У вільний від служби час збирав і записував народні мелодії, писав музику, захоплювався мистецтвом кобзарів і бандуристів, вивчав історію України. Юнаком постійно спілкувався з видатним діячем українського театру М. Кропивницьким, брав участь у виставах «Одеського нового театру».

Творчий доробок композитора складають солоспіви, вокальні ансамблі й обробки українських народних пісень. Найвідомішим твором Аркаса, що приніс йому визнання, стала опера «Катерина» за поемою Тараса Шевченка (1890). Цей твір започаткував оперну шевченкіану і став першою українською ліричною

військового міністра УНР в урядах Бориса Мартоса й Ісаака Мазепи.

Викладав в Українській державній гімназії у Хусті, Українській реальній гімназії міста Моджари під Прагою, військову історію на курсах старшин УНР у польському місті Каліш. Саме в еміграції дало про себе знати давнє захоплення Всеволода Петріва тілесним вихованням та різновидами спорту. Він доходить висновку, що фізичне виховання та спорт є одним з найважливіших шляхів до виховання української молоді фізично, духовно й морально. Сильна, розумна, поєднана ідеологічно та вузами товариства молодь – опора будь-якої державності, – вважав В. Петрів. Одним з аспектів його діяльності стає освітня тіловиховна педагогіка: Петріва запрошують лектором фізичного виховання в Український Високий Педагогічний інститут імені Драгоманова у Празі. Там він викладав разом з відомими українськими педагогами Софією Русовою, Степаном Сірополком, Якимом Яремюком.

У 1929 він пише працю «Фізична вихова людности», що є одним із перших у середовищі зарубіжного українства науково-методичних посібників, у якому зроблено спробу теоретичного узагальнення форм, засобів та методів фізичного виховання. Серед засобів фізичного виховання В. Петрів виділяє ігри, туризм, гімнастику (руханку), фехтування, важку атлетику. Будучи викладачем Вищого Педагогічного інституту імені М. Драгоманова, Всеволод Петрів бере активну участь в тіловиховному й спортовому товаристві празьких високих шкіл «Маратон», ініціює утворення Українського Січового Союзу на чужині, започатковує формування його мережі в інших містах Чехо-Словаччини, де громадилися українська інтелігенція та студенти, а також в українських еміграційних колах Німеччини і Франції. За його активної участі започатковується підготовка спортивних інструкторів для Закарпаття.

Писав військово-історичні праці та мемуари під назвою «Спомини з часів Української революції (1917–1921)», за якими знято документальний фільм «Українська Революція». У 1930-х підготував видання «Воєнне теренознавство» та

«Оборону держави». Актуальними й сьогодні є його висловлювання, що військо – це шляхетне вино нації; «тільки належне ставлення до української збройної сили дасть можливість використати її на користь рідного народу».

Помер Всеволод Петрів 10 липня 1948. Похований у м. Аутсбург (Німеччина).

125 років від дня народження Григорія Боришпольця (1898–1954), українського педагога, фахівця з історії педагогіки та методичної роботи в школі

Григорій Михайлович Боришпольць народився 7 лютого 1898 у с. Гоголів на Київщині. 1918 закінчив Вінницький учительський інститут і розпочав педагогічну діяльність. На початку 1920-х учительював у 7-річній школі в рідному селі.

Науково-дослідну роботу розпочав з 1930, поєднуючи її з викладацькою діяльністю у вищій школі. У другій половині 1930-х викладав педагогіку в Кременчуцькому учительському інституті, де навчався Василь Сухомлинський (нині – *Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*); у 1940 – працював старшим викладачем Херсонського державного педагогічного інституту (нині – Херсонський державний університет). В 1948 захистив кандидатську дисертацію з історії педагогіки на тему «Історія розвитку гімназійної освіти в Росії в першій чверті XIX ст.»

Після Другої світової війни переїхав до Києва, де у 1949–52 працював доцентом кафедри педагогіки Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького (нині – Український державний університет імені Михайла Драгоманова). Тоді кафедра займалася дослідженням проблеми сімейного виховання. Працюючи над

науковою темою «Співробітництво школи й родини», Г. Боришпольць обґрунтував кілька положень, актуальних і нині. Вчений наголошував, що обов'язковою складовою сімейного виховання має бути читання казок та оповідань дітям-дошкільникам, і на це потрібно відводити достатньо часу. Важлива роль у співпраці родини зі школою, на його думку, належить роботі батьківського комітету, який повинен мати кілька комісій, кожна з яких опікуватиметься своїм колом питань. Педагог пропонував створити такі комісії: всеобучу, педагогічної пропаганди, навчально-виховну, культурно-масової роботи, санітарно-господарську.

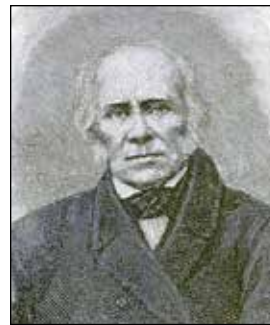
Григорій Боришпольць – автор понад 30 наукових праць з питань історії педагогіки та методичної роботи: «Батькам про «Правила для учнів» (1950), «Як організувати роботу методоб'єднань учителів сільських шкіл» (1950), «Школа і сім'я» (1951), «Робота батьківського комітету в школі» (1952) та ін.

З 1952 і до кінця життя Г. Боришпольць працював завідувачем відділу педагогіки Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП; нині – Інститут педагогіки НАПН України), розробляв методіку наукового дослідження виховного процесу, вивчав досвід поєднання продуктивної праці учнів у сільському господарстві з навчальною роботою в школі, висвітлював діяльність УНДІП у педагогічній періодиці.

У 1951 Григорій Боришпольць став науковим керівником кандидатської дисертації В. Сухомлинського «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи». Спількувалися вони під час приїзду В. Сухомлинського до Києва та у форматі листування, яке почалося у квітні 1951 і тривало до останніх днів життя Г. Боришпольця. Далі В. Сухомлинський писав уже дружині свого наукового керівника, підтримуючи її після втрати чоловіка. Дисертацію В. Сухомлинський захистив у лютому 1955, уже після смерті Г. Боришпольця.

Помер Григорій Боришпольць 6 вересня 1954. Похований у Києві на Новобайковому цвинтарі.

250 років від дня народження Василя Каразіна (1773–1842), українського вченого, просвітителя і громадського діяча, засновника Харківського університету

Народився Василь Назарович Каразін 10 лютого 1773 у с. Кручик (тепер Харківська обл.). У 1783, після смерті батька, родина переїхала до Вільшани, де в будинку вітчима він зустрічався з Григорієм Сковородою. Дитячі спогади про це знайомство Василь Назарович проніс через усе життя. У січні 1791 вступив на військову службу, після завершення якої у 1795 оселився у своєму маєтку в с. Кручик.

У 1802 В. Каразін займає провідну посаду у щойно створеному Міністерстві народної освіти та починає реалізовувати ідеї щодо заснування університету в Харкові. Він провів велику роботу з підготовки громадської думки, збору коштів, необхідних для відкриття університету, наполягав відкрити бібліотеку, де були б книжки з усіх галузей діяльності майбутнього університету – історії, математики, фізики, медицини, теології, військової справи. У січні 1803 уряд видав указ, яким дозволяв відкрити університет у Харкові. А вже у червні 1804 В. Каразіна звинуватили у використанні державних коштів без дозволу начальства, позбавили права втручатися у справи університету та звільнили зі служби в Міністерстві народної освіти. Вже без його участі 17 січня 1805 було відкрито Харківський університет.

У 1806 В. Каразін повертається до рідного села Кручик, де за його сприяння було відкрито єдину на всю Слобожанщину початкову школу для дітей кріпаків. Викладали у школі місцевий священик та вчитель, праця якого оплачувалася за рахунок селянства. Першими учнями були 6–8-річні хлопчики, які навчалися від 1 до 3 класу. Спеціально для вчителів В. Каразін

уклав посібники – церковний та громадський катехізиси. У школі дітей вчили читанню, письму, арифметиці та співам. Навчальний рік тривав із середини жовтня до Великодня.

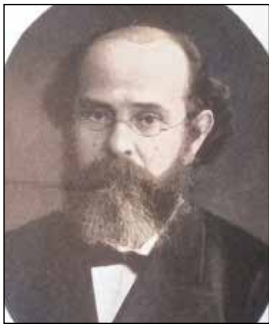
У 1811 В. Каразін створив Філотехнічне Товариство для поширення досягнень науки, техніки та розвитку промисловості в Україні. У цей час він видає низку робіт, присвячених сільському господарству, метеорології. Величезну увагу він приділяв хімії, тому для проведення дослідів у Кручику було збудовано велику лабораторію.

В листопаді 1820 В. Каразіна заарештували й відправили до Шліссельбурзької фортеці за звинуваченням у підбурюванні до збройного повстання. Вченого протримали у фортеці майже шість місяців. Навесні 1821 його відправили під нагляд до власного маєтку. Упродовж тривалого часу, аж до середини 1830-х років, він не мав права з'являтися у великих містах. Йому не дозволяли обіймати навіть незначні посади. Так, знаючи, в якому незадовільному стані опинилася створена ним бібліотека Харківського університету, В. Каразін подав прохання про призначення в університеті бібліотекарем, але йому відмовили.

Помер Василь Каразін 16 листопада 1842 в Миколаєві.

Пам'ятники Василю Каразіну встановлено в Харкові та в його рідному селі Кручик. Його ім'я носять вулиця в Харкові, а також площа і вулиця в Богодухові, а з 1999 – Харківський національний університет.

**180 років від дня народження
Миколи Вербицького (1843-1909),
українського поета, педагога**

Микола Андрійович Вербицький народився 13 лютого 1843 у Чернігові у дворянській родині. Батько був секретарем Чернігівської

губернської управи. Після закінчення в 1860 Чернігівської гімназії, М. Вербицький вступив до Київського університету, звідки був виключений за участь в українофільському русі. Продовжив навчання в Петербурзькому університеті, але за участь у студентських виступах опинився під поліцейським наглядом і був висланий до Києва. Тут в університеті склав екстерном екзамен і після отримання диплома (1864) працював учителем у Полтаві. Згодом переїхав до Чернігова, з 1866 викладав словесність в місцевій чоловічій та жіночій гімназіях, а також у жіночому пансіоні Осовської, навчав майбутню велику актрису Марію Адасовську (Заньковецьку).

Брав активну участь у громадському житті Чернігова 1860 – початку 1870-х, спілкувався з Леонідом Глібовим, Пантелеймоном Кулішем, Опанасом Марковичем, Василем Білозерським та іншими діячами культури. У 1874 М. Вербицький був висланий як «неблагонадійний» з України до Рязані, а потім до Орла, де займався педагогічною діяльністю. Повернувся до України в 1900. Останні дев'ять років свого життя провів у Чернігові, займаючись публіцистикою та громадською діяльністю. Помер 27 листопада 1909.

Як поет почав 1862 в журналі «Основа» під псевдонімом «Миколайчик Білокопитий». Пізніше друкувався в журналах «Літературно-науковий вісник», «Правда», «Зоря», газетах «Черниговские губернские ведомости», «Черниговский листок», альманахах «Розвага», «3 потоку життя» та ін.

У Чернігівському історичному музеї ім. В.В. Тарновського зберігаються два листи М. Вербицького, написані ним вже на схилі життя. Обидва вони адресовані українському видавцеві Олексі Коваленку. В одному з них, датованому 1 грудня 1906, М. Вербицький, ніби підводячи підсумок творчості, найкращим своїм твором називає вірш «На спомин», присвячений його приятелю, українському фольклористу, етнографу Павлу Чубинському. Другий лист стосується тексту українського гімну «Ще не вмерла Україна». Лист не датований. Припускають, що написаний він був в проміжку між 1905 і 1906. В цьому листі

М. Вербицький свою причетність до написання гімну пояснив так: «Гімн «Ще не вмерла Україна» написав покійний Павло Чубинський (моїх є там усього дві стрічки)».

Микола Вербицький – дід українського поета доби Розстріляного відродження Марка Вороного (1904-1937) та тестя поета Миколи Вороного (1871-1938), також знищеного комуністами.

Пам'ять Миколи Вербицького увічнена встановленням пам'ятної дошки та бронзового барельєфу на його будинку в Чернігові.

**140 років від дня народження
Никифора Григорієва (1883-1953),
українського громадсько-політичного діяча, письменника, педагога,
міністра освіти в уряді УНР**

Никифор Якович Григорієв народився 21 лютого 1883 у с. Бурти на Київщині. Він був тринадцятою дитиною у родині сільського вчителя Якова Карповича Григорієва. Проте до трьох років він втратив десять сестер і братів і матір: «1885 р. по містечку Бурти протекла хвороба і протягом 2-х тижнів померло вісім моїх братів і сестер. Двоє померло ще раніше... Смерть дітей так вплинула на матір, що вона занедужала на сухоти і 1886 р. померла. Я матір зовсім не пам'ятаю...».

Здобувши професію агронома у Городищенській сільськогосподарській школі (1900), два роки працював конторщиком у маєтку поміщика. У 1902 переїздить до Києва, де отримує роботу спочатку в бібліотеці Київського товариства грамотності, а пізніше – у статистичному відділі управління Південно-Західними залізницями. З 1903 Н. Григорієв входить до осередку партії соціалістів-революціонерів, учасники якого опікувалися переважно тим, як дати освіту народу (селянству). Під впливом ідей відродження української

освіти на селі Н. Григорієв складає іспит на вчителя повітової школи і у 1905 розпочинає свою педагогічну діяльність спочатку у м. Сквирі Київської губернії, потім у Бердичівській початковій школі.

У 1907 його переводять у двокласну школу м. Кам'янець-Подільський, де він активно включається у культурно-просвітницьку діяльність, ввійшовши до місцевих «Просвіти» і Товариства українських поступовців, організовує українські книгозбірні, нелегальні курси з вивчення української історії, проводить літературно-музичні вечори для молоді.

Під час Першої світової війни у 1915 Н. Григорієв був мобілізований до російської армії у якості військового урядовця. Та навіть тут він не припинив свою наукову діяльність і розпочав написання книги «Історія українського народу». Намагаючись обґрунтувати важливість використання місцевого матеріалу з освітньо-виховною метою, публікує у 1919 книгу для читання «Історія України, виложена народними думами та піснями».

У 1917-1921 Н. Григорієв долучився до розвитку української освіти, виконуючи обов'язки міністра освіти і товариша міністра освіти в урядах В. Голубовича (січень 1918), Б. Мартоса (червень-серпень 1919), І. Мазепи (серпень 1919 – травень 1920). Цей період характеризувався переходом початкової школи на українську мову навчання, введенням обов'язковості української мови в учительських семінаріях, створенням українських гімназій.

У листопаді 1920 Н. Григорієв після остаточного падіння УНР змушений був емігрувати з дружиною Ганною Петрівною та сином Мирославом на територію Польщі, а у 1921 – до Чехословаччини, де став співорганізатором низки українських наукових установ, зокрема Українського соціологічного інституту в Празі, у якому працював завідувачем відділу народознавства і заступником директора (1923–1938). У 1938 переїхав до США, де з 1949 керував українським відділенням радіостанції «Голос Америки».

Помер Никифор Григорієв 5 серпня 1953 в Нью-Йорку.

Подвижницька місія у сфері неперервної педагогічної освіти

Успіх приходить до того, хто робить те, що найбільше любить.

М. Форбс

З-поміж відомих сучасників, які формують сучасну педагогічну науку, визначають вектори інноваційних змін у педагогічній освіті України, вирізняється постать **Семеног Олени Миколаївни**, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, керівника Ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника» при університеті, відомої дослідниці з теорії і методики, лінгводидактики вищої професійної освіти, профільного філологічного навчання. З лютого 2023 р. Олена Миколаївна відзначила «молодий» ювілей.

Первні працелюбності Олени Миколаївни, любові до рідного слова, до людей ідуть від родини – мудрості батьків **Миколи і Клавдії Срібних**, любові до книги дідуся **Михайла**, сакрального ставлення до фольклорних джерел бабусі **Марії**.

Після закінчення Харківського державного університету майже два десятиліття Олена Семеног працювала у Глухівському ДПП імені С. М. Сергеева-Ценського (тепер Глухівський національний педагогічний університет імені О. П. Довженка), пройшла шлях від асистента до доцента, завідувача кафедри української літератури і методики її викладання.

2006-го у спеціалізованій вченій раді Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН

України О. М. Семеног успішно захищає докторську дисертацію, де вперше теоретично обґрунтувала навчально-методичну систему професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури в педагогічному університеті, побудовану на основі компетентнісно-орієнтованого підходу. Цій же проблемі присвятила і монографію «Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури» (2005). Успішністю роботи О. Семеног завдячує науковому консультанту, доктору філологічних наук, професору, дійсному члену НАПН України **Любові Мацько**.

На серйозне ставлення до наукових пошуків спонукав директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН, академік **Іван Зязюн**, де О. Семеног працювала з 2005 р..

З 2015 р. професійне життя Олени Миколаївни пов'язане з мудрим наставництвом,

керівництвом кафедрою української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Кафедра стала справжнім об'єднуючим осередком філологічної думки, педагогічної інноватики в Україні, зорієнтованим на імплементацію кращих європейських практик підготовки вчителя.

Олена Семеног – авторка понад 400 наукових, науково-методичних праць. На окрему увагу заслуговують авторські і колективні праці, що сформували унікальний напрям педагогічної науки – розвиток культуромовної особистості: «Мова наша – українська», 2011, «Українська культуромовна особистість учителя: теорія і практика», 2008, «Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти», 2021, «Українська мова. 10 клас. змістова лінія: «Громадянська відповідальність», 2018, «Українська мова. 10 клас. Профільний рівень, українська філологія» (навчально-методичний посібник у співавт. Л. І. Мацько, О. М. Семеног, Н. Б. Голуб й ін.), 2020, «Українська лінгводидактика», 2018, «Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя-словесника» 2020 й ін.

Упродовж 2018-2022 рр. О. М. Семеног бере активну участь у виконанні грантових проектів – Жан Моне «Європеїзація докторських програм у галузі теорії освіти на засадах міждисциплінарного та інклюзивного підходів, проекту-ресурсного центру професійного розвитку учителя української мови і літератури (міжнародного проекту «Інноваційний університет

та лідерство. Фаза IV: комунікаційні стратегії і відносини: університет – школа»); проекту «Освітньо-дослідницький центр «МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус» у рамках гранту «Вивчай та розривай інфо-медійна грамотність» (керівник) тощо.

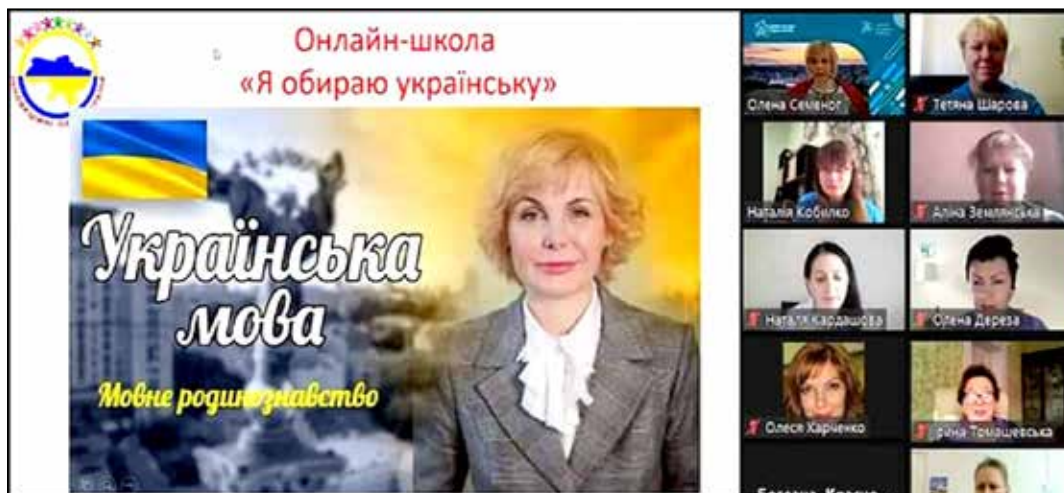
Олена Миколаївна є науковим наставником когорти молодих дослідників. Професор О. Семеног підтримує тісний зв'язок із Сумським відділенням МАН України, закладами освіти міста Суми і області, проводить майстер-класи з культури наукової української мови, підготувала програми і посібники з академічного письма, наукової української мови, етнолінгвістики (47 посібників, 11 з грифом МОН України), якість яких успішно перевірена.

Упродовж 2011-2021 рр. О. Семеног виконує обов'язки голови журі обласного етапу Міжнародного конкурсу імені П. Яцика серед студентів Сум і області, голови журі міського і обласного конкурсів-захистів дослідницьких робіт вихованців МАН (2017-2021). Ініціатор університетського конкурсу «Мій університет – моя гордість», університетських і обласних конкурсів з педагогічної майстерності та медіаграмотності.

Успішною і важливою є діяльність ресурсного центру професійного розвитку учителя української мови і літератури, створеного за ініціативи О. Семеног у СумДПУ імені А. С. Макаренка, що спрямована на потреби майбутніх учителів і вчителів, які працюють, у формуванні і розвитку ключових компетентностей на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.

Вітаємо Вас, високошановна Олено Миколаївно, з красивим ювілеєм. Вами вже так багато зроблено й досягнуто, але попереду ще так багато всього прекрасного! Тож здоров'я, щастя, затишку й добробуту Вам, Вашим рідним та близьким! Нехай нестримною буде воля до нових звершень! Хай люди віддячують за Вашу самовіддану працю добром і душевним теплом! Хай завжди супроводжує Вас у житті Надія, Віра і Любов!

З глибокою повагою від імені освітян, науковців, однодумців
Мирослава ВОВК,
наукова учениця, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти
ШПОД імені Івана Зязюна
НАПН України

**Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського**

**оголошує конкурс на заміщення вакантної посади
заступника директора з наукової роботи (2 ставки)**

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють українською мовою, мають науковий ступінь доктора педагогічних чи історичних наук або доктора філософії (кандидат наук), стаж роботи на посадах наукових та (або) науково-педагогічних працівників не менше як 5 років, високі моральні якості і організаторські здібності.

Строк подання заяв – два місяці з дня опублікування оголошення.

Документи на конкурс:

- заява на участь у конкурсі;
- особовий листок з обліку кадрів з фотографією;
- автобіографія;
- відзив про трудову діяльність з основного місця роботи;
- копії документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання;
- список наукових праць;
- довідка про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465 (Офіційний вісник України, 2000 р., № 39, ст. 1656);
- інформаційна довідка з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення;
- копія паспорта, засвідчену претендентом;
- копія трудової книжки;
- довідка про наявність або відсутність судимості;
- копія ідентифікаційного номеру платника податків;
- письмова згода на збір та обробку персональних даних.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта), мають бути засвідчені за місцем роботи претендента або нотаріально.

Документи подавати за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлінського Максима, 9, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського, кімн. 29-А.

Телефон для довідок: 380-99-425-65-74.

**Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського**

оголошує конкурс на заміщення вакантних наукових посад:

відділ педагогічного джерелознавства та біографістики

- науковий співробітник;
- молодший науковий співробітник;

відділ наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти

- завідувач відділу;
- старший науковий співробітник;

відділ інформаційно-комунікаційних технологій і комп'ютерного забезпечення

- старший науковий співробітник.

У конкурсі можуть брати участь громадяни України, які вільно володіють українською мовою, засобами ІКТ, мають вищу освіту рівня спеціаліста або магістра, високі моральні якості.

Строк подання заяв – місяць з дня опублікування оголошення.

Документи на конкурс:

- письмова заява на ім'я керівника, написана власноруч;
- копія документа, що посвідчує особу;
- особовий листок з обліку кадрів з фотографією;
- автобіографія;
- перелік наукових праць, опублікованих у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) рецензованих фахових виданнях;
- копії документів про вищу освіту, підвищення кваліфікації, присудження наукового ступеня, присвоєння вченого звання, військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних);
- копія трудової книжки (за наявності);
- письмова згода на збір та обробку персональних даних.

Копії документів, що подає претендент (крім копії паспорта), мають бути засвідчені за місцем роботи претендента або нотаріально.

Документи подавати за адресою: 04060, м. Київ, вул. Берлінського Максима, 9, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського, кімн. 29-А, відділ кадрів.

Телефон для довідок: +38-099-425-65-74.

Інститут професійної освіти НАПН України

**оголошує конкурс на заміщення вакантних
наукових посад у наукових лабораторіях**

зарубіжних систем професійної освіти і навчання

- молодший науковий співробітник – 0.5 ставки;
- молодший науковий співробітник – 0.5 ставки;

дистанційного професійного навчання

- старший науковий співробітник – 0.5 ставки;
- старший науковий співробітник – 0.5 ставки;

технологій професійного навчання

- науковий співробітник – 0.5 ставки;

електронних навчальних ресурсів

- старший науковий співробітник – 0.5 ставки;
- науковий співробітник 0.5 ставки;
- молодший науковий співробітник – 1 ставка;

професійної кар'єри

- завідувач лабораторії – 1 ставка.

У науково-організаційному відділі

- завідувач відділу – 1 ставка;
- старший науковий співробітник – 0.5 ставки.

Документи на конкурс:

- заява на ім'я директора Інституту;
 - особовий листок з обліку кадрів із фотокарткою, засвідчений відділом кадрів за місцем основної роботи;
 - автобіографія;
 - характеристика з останнього місця роботи;
 - копії документів про вищу освіту, наукові ступені й учені звання;
 - копія паспорта, засвідчену претендентом;
 - копія трудової книжки;
 - письмова згода на збір та обробку персональних даних;
 - список наукових праць і винаходів, що завірені в установленому порядку.
- Копії зазначених документів (окрім копії паспорта) засвідчують за основним місцем роботи або нотаріально.

Термін подання документів – один місяць з дня опублікування оголошення про конкурс.

Документи подають за адресою: 03045, м. Київ, провулок Віто-Литовський, буд. 98-А, Інститут професійної освіти НАПН України, за додатковою інформацією щодо вищезазначених посад звертатися до відділу кадрів інституту.

Телефони для довідок: 259-45-53, 252-71-75.

Інститут професійної освіти НАПН України

**оголошує конкурс на заміщення вакантної наукової посади
заступника директора з наукової роботи**

Особи, які бажають взяти участь у конкурсі на заміщення посади заступника директора з наукової роботи, подають такі документи:

- заяву про участь у конкурсі на ім'я директора Інституту;
- особовий листок з обліку кадрів із фотокарткою розміром 3x4 см;
- автобіографія;
- копії документів про вищу освіту, науковий ступінь та вчене звання;
- довідку про проходження попереднього (періодичного) психіатричного огляду відповідно до Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2000 р. № 1465 (Офіційний вісник України, 2000 р. № 39, ст. 1656);
- довідку про наявність або відсутність судимості;
- інформаційну довідку з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення;
- копію паспорта, засвідчену претендентом;
- копію трудової книжки;
- письмову згоду на збір та обробку персональних даних;
- список наукових праць і винаходів, завірених в установленому порядку.

Копії зазначених документів (окрім копії паспорта) засвідчують за основним місцем роботи або нотаріально.

Термін подання документів – два місяці з дня опублікування оголошення про конкурс.

Документи подавати за адресою: 03045, м. Київ, пров. Віто-Литовський, буд. 98-А, Інститут професійної освіти НАПН України. За додатковою інформацією щодо вищезазначеної посади звертатися у відділ кадрів інституту.

Телефони для довідок: 259-45-53, 252-71-75.

Життя крізь призму філософії і мистецької освіти

*Людина нібито не літає...
І крила має. А крила має!*

Ліна Костенко

У січні 2023 року відзначила красивий ювілей кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України **Світлана Олександрівна Соломаха**. Усе її життя було пов'язане з мистецтвом, тому в її світовідчутті, науковій і професійній діяльності просліджується глибоке філософське мислення, спрямоване на збагачення світогляду людини засобами мистецтва, самореалізацію через творчу діяльність, формування особистості на основі добра, краси і людяності.

Шлях педагога, науковця Світлана Олександрівна розпочала у Полтавському педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка на посаді асистента кафедри музичного виховання. Після захисту кандидатської дисертації «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до керівництва театральною діяльністю молодших школярів», з 1996 року приєдналася до когорти науковців лабораторії педагогіки і психології мистецької освіти тодішнього Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України, яку очолювала професор **Оксана Рудницька**, одна з фундаторів мистецької освіти в Україні. Лабораторія на чолі з мудрим наставником стала осередком інноваційних ідей у напрямі обґрунтування методологічних, теоретичних основ мистецької педагогіки, розроблення методичних засад викладання дисциплін

художньо-естетичного циклу, визначення пріоритетних напрямів подальшого вдосконалення мистецької освіти.

Інститут під керівництвом академіка **Івана Зязюна** і академіка секретаря НАПН України **Неллі Ничкало** став для багатьох науковців справжньою родиною, де розвивались наукові школи педагогічної майстерності, мистецької освіти та інших важливих напрямів педагогічної теорії і практики.

Пізніше лабораторію було реорганізовано у відділ мистецької освіти. Саме в цьому колективі разом з колегами нинішня ювілярка працювала над обґрунтуванням методологічних засад неперервної мистецької освіти; визначенням закономірностей, принципів, форм і методів формування цілісного художнього сприйняття, яке має питому вагу у розвитку культури особистості; виявленням механізмів ціннісно-сміслового осягнення змісту художнього твору в процесі спілкування з ним; розробленням інноваційних інтерактивних методів і технологій підготовки фахівців мистецьких спеціалізацій, що покликані впливати на процеси виховання особистості засобами мистецтва.

Маючи ґрунтовний науковий досвід і значний науковий доробок, Світлана Соломаха продовжила професійний науковий розвиток навчаючись у докторантурі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Тематика її наукових розвідок спрямована на висвітлення інноваційних технологій розвитку художньо-естетичного світогляду викладачів мистецьких дисциплін; становлення світоглядних уявлень людини в культурі; формування художньо-естетичного світогляду у структурі педагогічної майстерності викладачів; обґрунтуванню змісту і методичних засад організації фахових

практик магістрантів у закладах вищої педагогічної освіти й ін.

Свій науково-педагогічний досвід Світлана Олександрівна передала своїм учням, для яких вона стала вчителем і наставником у процесі написання кандидатських дисертацій – Л. Лимаренко «Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів художньої культури (на прикладі вивчення циклу театральних дисциплін)», 2004; І. Пашенко «Формування національного світогляду майбутніх учителів музики засобами фольклорно-педагогічного мистецтва», 2013; Ю. Смаковський «Формування педагогічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами духовної музики», 2018.

Ювілярка є автором близько 200 наукових та навчально-методичних праць в українських і зарубіжних виданнях. Її науково-педагогічна діяльність сприяє розвитку педагогічної майстерності викладачів музики та світової художньої культури, підвищенню кваліфікації учителів мистецьких дисциплін та викладачів вищих навчальних закладів, розвитку фахових умінь.

Колектив науковців Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України щиро вітає шановну Світлану Олександрівну з ювілеєм! Бажає цій світлій людині, гарній і мудрій жінці, досвідченому науковцю міцного здоров'я, довголіття, щастя, нових здобутків і перемог, здійснення найзаповітніших мрій! Нехай кожен день буде осяяний гарним настроєм і добрим самопочуттям! Миру, Злагоди, Шани і Любові!

Юлія ГРИЩЕНКО,
старший науковий співробітник
відділу змісту і технологій
педагогічної освіти ШООД
імені Івана Зязюна
НАПН України,
кандидат педагогічних наук

Інститут вищої освіти НАПН України оголошує конкурс на посади:

- ✓ **завідувач (1,0) відділу взаємодії університетів та суспільства** – доктор наук або доктор філософії (кандидат наук);
- ✓ **провідний науковий співробітник (1,0) відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці** – доктор наук або доктор філософії (кандидат наук);

Строк подання заяв – 30 календарних днів з дня оприлюднення оголошення.

Документи на конкурс: 1) письмова заяву на ім'я керівника про участь у конкурсі, написану власноруч; 2) копія документа, що посвідчує особу; 3) заповнену особову картку (встановленого зразка); 4) автобіографія; 5) копія трудової книжки (за наявності); 6) копії документів про вищу освіту, підвищення кваліфікації, присудження наукового ступеня, присвоєння вченого звання, військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних); 7) перелік наукових праць кандидата, опублікованих впродовж останніх п'яти років у вітчизняних та/або іноземних (міжнародних) рецензованих фахових виданнях (далі – наукові праці), зокрема опублікованих: у наукових виданнях, включених до Реєстру наукових фахових видань України; у наукових виданнях інших держав; в іноземних (міжнародних) виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз. Перелік наукових праць з посиланнями на інформаційні ресурси та веб-сайти, на яких вони розміщені, або електронні копії наукових праць кандидати надсилають на зазначену в оголошенні адресу електронної пошти. 8) письмова згода на обробку персональних даних.

Документи подавати за адресою: 01104, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, Інститут вищої освіти (www.ihed.org.ua), кімн. 901, e-mail: t.stefanska@ihed.org.ua.
Контактна особа – Стефанська Тетяна Володимирівна. Телефон для довідок: (044) 285-71-24, (093) 093-22-00

«Живи, наш Центр, пишайся світом, У танці, пісні, прозі й у віршах!..»

У стародавньому й наповненому енергією сучасності Білгороді-Дністровському на мандрівника чекає безліч незабутніх вражень. І одним з них буде Міський центр дитячої творчості, 30-річчя заснування якого відзначено наприкінці минулого року. Тут, як у краплі води, віддзеркалюється Бессарабія, де професіоналізм поєднаний із душевністю, полікультурність – із толерантністю, досвідченість – з юністю, любов – з відповідальністю. Директор цього унікального закладу – **Наталія Цейкова**. Білгород-Дністровський міський голова – **Віталій Граждан**.

Візитівка

Колектив Центру – це дружна родина однодумців, які вміють навчати, розвивати й любити дітей.

Заклад – справжня педагогічна лабораторія, де триває пошук нових методів розвитку успішної дитини.

Разом зі своїми вихованцями педагоги неодноразово отримували нагороди високого рівня, представляючи місто на різноманітних конкурсах, змаганнях, фестивалях, олімпіадах обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Наказом Міністерства освіти і науки України в грудні 2017 р. комунальний заклад «Міський центр дитячої творчості» визнано одним з найбільших позашкільних закладів України. У грудні 2018 р. Центр став лауреатом Всеукраїнського рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта» та у Всеукраїнському конкурсі «Цікава школа» в номінації «Найоригінальніший позашкільний заклад» посів I місце.

МЦДТ – єдиний на Одещині заклад, який два роки поспіль, у 2021 і 2022, отримав почесну відзнаку МОН України в галузі позашкільної освіти «Лідер позашкільної освіти».

Тримати високу планку, не зупинятися на досягнутому – девіз педагогічного колективу. Розкривати обдарування вихованців і разом радіти їхнім перемогам – спільна мета.

Збережений потенціал

Білгород-Дністровський Міський центр дитячої творчості був створений на підставі рішення виконавчого комітету Білгород-Дністровської міської Ради народних депутатів № 3753 від 30.12.1992 р. з трьох позашкільних закладів: станції юних натуралістів, станції юних техніків та Будинку дитячої творчості. Завдяки цьому об'єднанню було збережено матеріально-технічну базу

позашкільних закладів та кадровий склад кращих керівників гуртків.

При об'єднанні було збережено такі основні напрями діяльності: художньо-естетичний, науково-технічний, еколого-натуралістичний, туристсько-краєзнавчий.

У 1994 р. на базі міського Центру дитячої творчості було організовано роботу міської філії Малої академії наук.

Гуртки міського Центру дитячої творчості розташовані в трьох пристосованих приміщеннях та в орендованому підвалі.

Безпосередньо у Будинку дитячої творчості (загальна площа гурткових приміщень 221 кв. м), 10 гурткових кімнат, 170 місць.

Відділ технічної творчості у 2002 р. переведений у нове двоповерхове приміщення (загальна площа гурткових приміщень 108 кв. м), 5 гурткових кімнат, 80 місць.

Відділ еколого-натуралістичної творчості (загальна площа гурткових приміщень 77,9 кв. м), має 5 гурткових кімнат, 50 місць.

Кількісні показники

За останні десять років на базі Центру проведено три всеукраїнських, два обласних та один міжрегіональний семінари для керівників позашкільних закладів України.

Це 6,8 тис. концертів, 5 тис. 267 нарад при директорові, 127 педрад, 30 проведених ремонтів приміщень,

30 атестацій педпрацівників.

Центр виховав майже 4 тисячі призерів та володарів гран-прі. Протягом 30 років 47 тис. вихованців відвідали наші гурткові заняття.

Нині мережа МЦДТ складає 32 гуртки, 69 груп, в яких навчаються 878 вихованців.

Пріоритетні напрями діяльності

Позашкільна освіта здійснюється за вісьма напрямками: науково-технічним, еколого-натуралістичним, туристсько-краєзнавчим, фізкультурно-оздоровчим, художньо-естетичним, пластовим скаутським, дослідницько-експериментальним та військово-патріотичним. В Центрі працюють 6 художніх колективів, яким присвоєно високе звання «Зразковий художній колектив».

Міжнародна діяльність

Сьомий рік в Україні існує громадська організація Міжнародна асоціація позашкільної освіти (МАПО), всі педагогічні працівники Центру є членами цієї міжнародної організації.

За участю педагогів МЦДТ Асоціацією укладено для практичного використання дорожню карту створення закладів позашкільної освіти у громаді.

З 2020 р. педагоги Центру брали участь в організації та проведенні

восьми вебінарів в якості слухачів та спікерів з проблем інклюзивного навчання, дистанційної роботи закладів позашкільної освіти, забезпечення якості освіти, створення, функціонування і розвитку у територіальній громаді ігрових практик, профорієнтації вихованців.

За підсумками діяльності у грудні 2021 р. колектив Центру отримав почесну відзнаку у галузі позашкільної освіти «Лідер позашкільної освіти – 2021» на міжнародному рівні.

Вихованці Центру беруть активну участь у міжнародних конкурсах, змаганнях, проєктах, фестивалях в онлайн та офлайн-форматах у різних країнах (Польща, Словаччина, Румунія, Болгарія, Німеччина, Франція та ін.), де своєю творчістю виборюють призові місця та нагороди гран-прі, що сприяє популяризації та статусу закладу.

Педагогічний колектив

Ветерани і молодь працюють злагоджено й інноваційно. Тому представляємо всіх.

Віктор Макаренко – керівник судномодельного гуртка, який існує з моменту виникнення Центру; відмінник освіти України. **Лариса Панфьорова** – керівник гуртка «Моделювання та конструювання одягу», випустила понад 1200 вихованців. **Тетяна Мікуліна** – керівник ансамблю народного танцю «Барвінок», що є зразковим

художнім колективом; відмінник освіти України. **Павло Поцелуєв** – керівник відео студії «Кадр»; методист. **Марія Дімова** – методист і консультант територіального відділення Малої академії наук; відмінник народної освіти УРСР. **Валентина Поцелуєва** – керівник музично-драматичної студії «Теремок», що є зразковим художнім колективом; методист, відмінник освіти України. **Галина Туменко** – керівник студії образотворчого мистецтва «Чарівна палітра», що є зразковим художнім колективом. **Ніна Ексаревська** – керівник гуртка «Природа і творчість», вихованці якого неодноразові переможці всеукраїнських конкурсів. **Ігор Сотніков** – керівник гуртка «Авіамоделний», має понад 800 випускників; автор методичних рекомендацій «Навчальний радіокерований літак». **Надія Панайотова** – керівник гуртка «Природа і малюнок»; автор майстер класу «Вивчення наївного мистецтва Марії Примаченко».

Світлана Вололовцева – керівник студії спортивно-естрадного танцю «Айя», колектив якої є переможцем обласного етапу конкурсу «Таланти твої, Україно!». **Володимир Купченко** – керівник вокальної студії «Час мріяти», з якої вийшло 1260 вокалістів.

Наталія Чернявська – керівник гуртка «Глиняна іграшка», методист. **Оксана Романенко** – керівник гуртка «Юні охоронці природи»; вихованці є постійними переможцями у змаганнях всеукраїнського і міжнародного рівня конкурсів і виставок. **Ірина Похилюк** – керівник гуртка «Кольорова петелька». **Артем Акоюн** – музичний керівник зразкової музично-драматичної студії «Теремок»; створює дівочий вокальний ансамбль «Драйвові запальнички»; призначений на посаду заступника директора з навчально-виховної роботи. **Руслана Малиновська** – проводить індивідуальну роботу з основ журналістської справи; активно опрацьовує проблеми безбар'єрного простору.

Тетяна Пауцута – працюючи на посаді методиста надає ефективну допомогу педагогічним працівникам у визначенні змісту навчальних програм, форм, методів та засобів навчання. **Інна Кожухаренко** – завідувач художньо-естетичного відділу, під її керівництвом у відділі здійснює свою діяльність 18 гуртків (4 зразкових), 47 навчальних груп.

пластовий однострій. Діти прослухали лекції на теми «Націоналізм» і «Декомунізація». Було здійснено тренувальну мандрівку на висоту 1005 м. Діти взяли участь у мандрівках на понад 20 км з набором висоти 860 м. Піднялися на навколишні вершини. Найвища подолана вершина – «Круглий Верх», що має висоту 1297 м.

Події періоду війни

У липні 2022 р. вихованці гуртків «Скаут» та «Спортивний туризм» взяли участь у діяльності табору «Мандрівник» (Польща), який працював на гірській харцерській базі «Nasiczne». Спонсори програми – Національна скаутська організація України із залученням коштів дитячого фонду ООН UNICEF. Білгород-Дністровський представляли 15 осіб. Всього в таборі перебувало майже 150 пластунів України і 150 харцерів (польські скаути) Польщі. За програмою було проведено заняття з первинної медичної допомоги, астрономії, впорядку, про

Друзі

Протягом трьох десятиліть розвитку Центру допомагали наші друзі: **Леонід Кондратюк** посприяв ремонту будівлі Будинку дитячої творчості, **Василь Леонтів** підтримував фестивальний рух наших вихованців, **Олександр Денисенко** оновив меблі відділу технічної творчості. Логотип Центру розроблено завдяки вірному другу та партнеру **Сергію Врублевському**.

Діма ДІМІТРОВ, «ОіС»,
м. Білгород-Дністровський –
м. Київ

